

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel.

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 600 F per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

Het recht van de ruimtelijke ordening in Nederland

Gastcollege gegeven door Prof. Mr. C.H.F. POLAK, op 29 april 1966 te Leuven,
in het raam van de voordrachtencyclus Administratief Recht 1965-1966

De ruimtelijke ordening is een onderwerp, dat naar mijn indruk in Nederland meer dan hier in België in de belangstelling staat. Dat is geen wonder. De heer Drees, de man die na de Tweede Wereldoorlog vaker en langer dan wie ook minister-president is geweest, heeft het vorige jaar een boekje doen verschijnen over « De vorming van het regeringsbeleid ». Daarin noemt hij het blijvende centrale probleem : de bevolkingsdichtheid en de ruimtelijke ordening. Hij schrijft onder meer :

« Wij staan als elk land voor vele problemen. Bij ons hebben zij echter een ander accent dan in andere westelijke landen door de dichtheid van onze bevolking en de verdergaande snelle stijging. Met bijna 360 inwoners per vierkante kilometer zijn wij het dichtsbevolkte land van de wereld. Ons geboortecijfer is uitzonderlijk hoog. Een vergelijking met onze Benelux-partner België leert ons, dat in ongeveer 60 jaar tijd in Nederland 2½ miljoen kinderen meer werden geboren dan in België en 2½ miljoen mensen minder stierven, zodat de bevolkingsverhoudingen grondig gewijzigd zijn. Die ontwikkeling gaat nog in dezelfde geest door ».

Bij de totstandkoming van het huidige kabinet is de naam van het departement van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid veranderd in departement van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Blijkens de regeringsverklaring waarmede de minister-president Cals het kabinet op 29 april 1965 aan de Tweede Kamer voorstelde, zal aan de ruimtelijke ordening grote aandacht worden besteed. De minister-president noemde deze accentuering van de zorg voor onze leefruimte een eis van onze tijd. « Het is te voorzien », zo sprak hij, « dat onze bevolking zich in de rest van deze eeuw zal uitbreiden tot ongeveer 20 miljoen, of gemiddeld 600 inwoners per km². De aanspraken op de bodem worden talrijker, dringender en onderling tegenstrijdiger. Het bestaan van onze groeiende bevolking kan slechts worden verzekerd door een snel voortgaande industrialisatie en verdere ontwikkeling van de economische diensten. Grote delen van Nederland zullen daardoor in de stedelijke sfeer worden gebracht. Tegelijkertijd vraagt de modernisering van de landbouw een ingrijpende omvorming van de landelijke gebieden, waarop ook een beroep wordt gedaan voor militaire oefenterreinen, recreatie, enz.

De verkeersontwikkeling is ook in ons land zozeer toegenomen, dat daardoor ernstige problemen op de wegen en in de binnensteden zijn gerezen. Bij dit alles komt meer en meer ook de invloed van dit hele proces op het leefmilieu in het geding.

Duidelijk dringen de vraagstukken van luchtverontreiniging, geluidshinder e.d. zich aan ons op. De verzilting van de wateren nemen zorgwekkende afmetingen aan, mede ten gevolge van de slechte kwaliteit van het Rijnwater. Het is de bedoeling deze problematiek in haar algemeenheid uiteen te zetten in een nieuwe nota inzake de nationale ruimtelijke ordening. De regering streeft ernaar in deze nota, die zij in de tweede helft van 1966 aan de Kamer hoopt aan te bieden, duidelijke en concrete beleidslijnen te trekken. Vaststaat in ieder geval, dat ter uitvoering van de noodzakelijke voorzieningen grote investeringen nodig zullen zijn. Dat zal in het bijzonder het geval zijn om het hoogst belangrijke probleem der urbanisatie op te vangen in een op de toekomst berekende vorm. Daarbij zal speciale aandacht moeten worden geschonken aan de bestuursvorm van agglomeraties. Voorts zal de spreidingspolitiek krachtig worden voortgezet, waarbij in het noorden en het Deltagebied een sterkere groei moet worden bevorderd. In andere delen van het land zal een inrichtingsbeleid voorop staan ».

Het citaat, dames en heren, is wat lang, maar het geeft U, hoop ik, daardoor meteen een indruk, zij het nog een zeer onvolledige, van wat er bij die ruimtelijke ordening al zo komt kijken. Dat is althans naar de in ons land heersende opvatting en praktijk heel wat meer dan de voorbereiding, de vaststelling, de goedkeuring en de handhaving van wat hier in België plannen van aanleg heten. Het maken en handhaven van deze plannen zou men ruimtelijke ordening in engere zin kunnen noemen. Iemand als Uw minister van Eerlande wil de ruimtelijke ordening daartoe beperken, blijkens een bijzonder mooie rede, die hij in 1961 heeft gehouden. (1)

De ruimtenood in ons land, dat op 1 januari j.l. 12.377.000 inwoners telde, dwingt er toe, bij alle onderdelen van het overheidsbeleid aandacht te wijden aan de gevolgen daarvan voor de omgeving. In 1960 schreef onze regering onder meer :

« De ruimtelijke ordening is niet te beschouwen als een zelfstandige grootheid, die men zou kunnen losmaken van de afzonderlijke vakgebieden. Zij zit integendeel daarin verweven. De onmisbare functie van de ruimtelijke ordening is dat zij op de optimale ontwikkeling van een bepaald gebied als totaliteit gericht is. Daardoor omvat zij meer dan een optelsom van de verschillende deelbelangen zou kunnen geven, maar aan de andere kant, kan zij nooit buiten die deelbelangen omgaan. Zij strekt er toe dat de ontwikkeling van de landbouw, de industrie, de volkshuisvesting, de recreatie, het verkeer etc. op de best mogelijke wijze in de ontwikkeling van het gebied als geheel wordt geïntegreerd. In de sfeer van het Rijk komt het bij de ruimtelijke ordening dan ook allereerst aan op de samenhang en gerichtheid van het regeringsbeleid ».

Ambitueus is de doelstelling en veelomvattend de taak van de ruimtelijke ordening. Vooral daarom is dit onderwerp mijns inziens ook van groot belang voor juristen en toekomstige juristen.

Als men zich als jurist tracht te verdiepen in die ruimtelijke ordening, raakt men al gauw verzeild in vele problemen. Ik noem U er vier van :

1) de verhouding individu-gemeenschap ; de vraag dus in hoeverre de overheid bij het nastreven van doeleinden van algemeen belang, inbreuk mag maken op de rechten en de vrijheden van de afzonderlijke burgers.

2) de verhouding tussen de hogere en de lagere overheden ; het probleem dus nu niet van de positie van de individu tegen de overheid, maar van de gemeenten en bij ons ook waterschappen tegenover de provincies en van hen alle tegenover de organen van het Rijk ; voorts ook, en waarschijnlijk al spoedig in toenemende mate, de positie van al deze nationale overheden tegenover de Europese organen, in het bijzonder die van de E.E.G., die zich ook opmaken een krachtig regionaal beleid te gaan voeren.

3) Het derde probleem, ook nog van vrij jonge datum, maar in Nederland stellig al klemmend, dat ik kort en daarom onnauwkeurig zou willen omschrijven als dat van de verhouding van de burgers en hun vertrouwensmannen en hun gekozen vertegenwoordigers tot de deskundige ambtenaren, die de overheidsmaatregelen ontwerpen en mede uitvoeren.

Immers willen de voorbereiding, de vaststelling van de inhoud en de uitvoering van ruimtelijke maatregelen, het regeringsbeleid, de streek- en de gemeentelijke plannen deugdelijk zijn dan moeten de wetenschappelijk gevormde specialisten, de ambtelijke en andere adviseurs van de bestuurscolleges, daarop een belangrijke invloed hebben. Hoe kan worden gewaarborgd, dat ook met de verlangens en inzichten van degenen voor wie de plannen zullen gelden, en daartoe behoren in feite alle landgenoten, voldoende rekening wordt gehouden ?

4) Een vierde probleem vormt tegenwoordig de verhouding tussen de verschillende ministers en ministeriële departementen en tussen de afdelingen en diensten van een en hetzelfde departement. Hoe kan men die ruimtelijke ordening, vooral als zij zo veelomvattend wordt, inpassen in het geheel van de rijkstaken ?

Vanouds toch zijn de departementen belast met bepaalde delen van de overheidstaak ; er is een departement van landbouw, sociale zaken, economische zaken, volkshuisvesting, defensie, waterstaat enz. Bij de ruimtelijke ordening gaat het echter niet om een bepaald facet van het algemeen belang, noch om de belangen van een bepaalde groep van de bevolking. Het wezen van de ruimtelijke ordening is juist dat zij niet eenzijdig is, niet alleen let op een goede volksgezondheid of op behoud en

vermeerdering van natuur-, landschap- en stedschoon, dat zij niet uitsluitend waakt tegen het teloor gaan van voor de landbouw goede cultuurgronden, noch alleen zorgt voor goede industrieterreinen, voor deugdelijke land- en waterwegen, havens, vliegvelden, dat ze niet alleen rekening houdt met de gevaren van overstroming, noch uitsluitend toeziet dat lucht, water of bodem niet worden verontreinigd, dat ze niet alleen oog heeft voor de belangen van de drinkwatervoorziening, noch alleen voor de behoeften van de krijgsmacht aan oefenterreinen, maar dat zij al deze en andere belangen tracht te coördineren, zodat tenslotte de grond in Nederland zoveel mogelijk die bestemming krijgt, als na afweging van al deze belangen het algemeen belang eist. Hoe is deze afweging en de verantwoordelijkheid daarvoor te bereiken in een parlementaire democratie, waarin de regeringstaak verdeeld is over een aantal ministers, die gelijk in rang zijn en die niet alleen tezamen verantwoordelijk zijn voor het algemene regeringsbeleid, maar ook ieder afzonderlijk voor het beleid van hun departement ?

Vier vragen dus en wel : 1. de verhouding tussen overheid/enkeling ; 2. hoger/lager gezag ; 3. bestuurders/ambtenaren ; 4. ministers en ministeries onderling.

Ten aanzien van elk dezer vragen kan men volhouden dat ze niet van juridische, maar van bestuurlijke aard is, dat ze niet zozeer een vraag is van recht, dan wel van beleid en van organisatie.

De enkeling heeft slechts weinig en dan nog niet duidelijk afgepaalde rechten tegenover de overheid wier bevoegdheden worden gewijzigd zo dikwijls de omstandigheden zulk een wijziging naar de mening van de daartoe bevoegde organen wenselijk maken.

De erkenning in de Grondwet van de bevoegdheid van de besturen der provincies en gemeenten, om de eigen huishouding daarvan te regelen, zien we niet meer als een afbakening van een eigen arbeidsveld, dat door de organen der grotere territoriale verbanden niet mag worden aangetast. Die erkenning van de autonomie beschouwen we nog slechts als een richtlijn — zij het stellig een uiterst belangrijke richtlijn — voor de verdeling van de vele overheidstaken over de verschillende publiekrechtelijke lichamen. De uitwerking van deze richtlijnen wordt echter, zo leert men tegenwoordig in Nederland vrij algemeen, geheel beheerst door overwegingen van doelmatigheid. Ook bij de verdeling van de vele werkzaamheden van de centrale overheid, dus van het rijksgezag zelf, over de vele organen en personen die daartoe behoren, zoals de volksvertegenwoordiging, de Kroon, de ministers, de ambtenaren en adviescolleges laten wij ons in hoofdzaak leiden door de eisen van de praktijk, door de vraag op welke wijze de beste resultaten kunnen worden verkregen. En toch ! toch gaat het hier om fundamentele problemen voor een Staat die waarlijk een rechtsstaat wil zijn en dus om problemen waarmede ook de juristen, die al te zeer door beoefenaars van jongere wetenschappen dreigen verdrongen te worden, zich hebben bezig te houden. Immers juist omdat de maatschappij thans zo snel verandert en nieuwe omstandigheden voortdurend wijzigingen brengen of nodig maken in de onderlinge verhoudingen, staan de juristen telkens weer voor de moeilijke taak nieuwe regels op te stellen, regels die waarborgen de handhaving van die grote rechtsbeginselen waarvan de eerbiediging noodzakelijk is, wil er werkelijk sprake zijn van een samen-, een met elkander leven, van een gemeenschap waarin de mensen gelijkwaardig zijn, waarin de zwakken niet zijn overgeleverd aan de willekeur der sterken, noch de minderheid aan onderdrukking door de meerderheid.

Is het, zo zult U wellicht geneigd zijn te vragen, niet wat overdreven bij de regeling van de ruimtelijke ordening, die toch slechts beoogt een doelmatig overheids-

beleid met betrekking tot het gebruik van de bodem, het water en de lucht mogelijk te maken, de grondbeginselen van de rechtsstaat betrokken te achten? Ik meen van niet.

Toen de Zwitserse Juristenvereniging in 1947 de ruimtelijke ordening in haar jaarvergadering aan de orde stelde, schreef een der beide prae-adviseurs in zijn uitvoerig prae-advies dat de marschroute van de Landesplanung, dus van de ruimtelijke ordening, voor de technicus een weg naar de vooruitgang is, voor de jurist echter een weg terug — terug naar de politiestaat. (3) Dit klinkt somber, naar ik meen te somber. Doch het is niet onbegrijpelijk. Immers als de overheid de bestemming en het gebruik van de grond gaat regelen, houdt dit in, dat zij het eigendomsrecht op de grond aantast in datgene wat sociologisch, economisch en goed beschouwd ook juridisch de kern, het wezen van de eigendom vormt, de zeggenschap over de zaak. Hoever mag de overheid met die uitholling van het eigendomsrecht gaan, in welke gevallen moet de eigenaar daarvoor schadeloos worden gesteld, welk overheidsorgaan is daartoe bevoegd en welke regelen moet het daarbij in acht nemen — ziedaar enkele vragen die rijzen in een staat waarin de burgers ook tegenover de overheid rechten hebben en waarin het beginsel geldt dat de gemeenschap niet mag functioneren op kosten van de enkeling.

En wat de verhouding tussen de verschillende publiek-rechtelijke lichamen onderling betreft, dezelfde gronden waarvoor van Rijkswegge regelen zullen worden gegeven, vormen het territoir van een gemeente, van een provincie en in ons land veelal ook van de waterschap. Ook hun besturen kunnen, neen moeten, zo zij hun taak goed verstaan, ter behartiging van de hun toevertrouwde belangen, ter bevordering van het welzijn van de bewoners van hun gebied, zich voortdurend bemoeien met hetgeen op, met en in de grond wordt gedaan. Het is bijkans niet te vermijden dat de inzichten van centraal en plaatselijk gezag omtrent het grondgebruik somtijds uiteen zullen lopen. Het belang van het geheel kan een andere bestemming van de grond eisen dan dat van een deel op zich zelf beschouwd. Ook kan het zijn, dat de lagere besturen onmachtig of onwillig zijn de door het Rijk noodzakelijk geachte planologische maatregelen te treffen. Op welke wijze kan het Rijk dan zijn wil doorzetten?

En tenslotte wie is dat Rijk? Wie krijgt die grote bevoegdheden tegenover de burgers en tegenover de kleinere territoriale gemeenschappen? Wie bepaalt in laatste instantie de bestemming van de grond en daarmee waar en hoe wij zullen wonen, in welke omgeving wij zullen werken, met welke middelen en langs welke wegen wij ons zullen verplaatsen, waar wij, de zo nauw opeengedrongen burgers van ons land, rust kunnen vinden in de natuur, waar en hoeveel van onze boeren en tuinders aan het werk kunnen blijven? Wie zullen het zijn die de zeggenschap krijgen over ons wonen en werken, ons verkeer en onze ontspanning en daardoor meester worden over ons lot? Zullen het waarlijk zijn de wetenschappelijk gevormde leiders der overheidsdiensten? Enige tientallen anonieme technici en deskundigen, zoals een Frans advocaat (4) het 3 weken geleden in La Vie Judiciaire uitdrukte in een artikel over het regionale plan, dat het district voor Parijs en omgeving heeft opgesteld. Zullen de toch reeds overbelaste regeerders en volksvertegenwoordigers genoodzaakt zijn zich te houden aan de hun voorgelegde tekeningen, prognoses en kaarten en aan de daarop berustende, achter gesloten deuren tot stand gekomen adviezen en voorstellen, omdat zij de gevolgen van afwijking daarvan niet kunnen overzien en dus niet voor hun verantwoording kunnen nemen?

Bevorderen wij door te ijveren voor de ruimtelijke ordening van overheidswege « the managerial revolution », onze onderwerping aan de deskundige leiders van overheidsdiensten en grote bedrijven, die James Burnham al weer een kwart eeuw geleden in een opzienbarend boek als de nieuwe heersende klasse heeft aangewezen? Ziedaar enkele vragen waarvoor de ruimtelijke ordening ons inziens stelt. Ik meende ze hier te mogen vermelden omdat bij velen nog de mening schijnt te bestaan dat het hier slechts gaat om problemen van in hoofdzaak technisch-juridische aard, belangwekkend alleen voor een kleine groep van deskundigen.

Die mening is gevaarlijk. Want het gaat juist bij dit belangrijke onderdeel van het moderne administratieve recht mede om grote, ons allen rechtstreeks rakende vragen van recht en staatsinrichting. Ze verdienen daarom de aandacht van alle juristen en zeker ook van aanstaande juristen, want zij zullen de komende jaren van toenemend belang worden, ook in Uw land en stellig ook in Europees verband.

Toch meen ik het met een vermelding van deze vragen te moeten laten. Ik ben hier niet om U mede te delen hoe ik over deze vragen denk, maar om U in te lichten hoe de Nederlandse wetgever de ruimtelijke ordening heeft geregeld. Daarvoor is nodig dat ik U iets vertel over de Nederlandse wet — een verhaal dat helaas vrij saai en schools moet zijn en U geen indruk zal geven van de boeiende veelzijdige werkelijkheid van het planologisch werk. Maar het was Uw eigen wens om vooral over de staatsrechtelijke aspecten van de ruimtelijke ordening te worden voorgelicht. Ter zake dus.

De Nederlandse wet is evenals die van België uit 1962. Zij is echter pas 1 augustus 1965 in werking getreden. Uitvoerige en ingewikkelde overgangsbepalingen waren nodig, omdat er al geruime tijd, verspreid over enige wetten, diverse wettelijke voorschriften inzake de ruimtelijke ordening van kracht waren. Evenals in andere landen is de ruimtelijke ordening in Nederland begonnen in de grotere gemeenten, maar ook de provinciale besturen houden zich daarmee reeds geruime tijd intensief bezig. Aan die provinciale besturen geeft onze wet, anders dan de Uwe, een grote taak. Haar opzet is dus wat minder centralistisch dan de Belgische wet. Rijk, provincies en gemeenten, zij allen moeten bij ons ruimtelijke ordening bedrijven. Uit juridisch oogpunt bezien zijn de gemeentelijke besluiten, die de wet thans bestemmingsplannen noemt, nog steeds het belangrijkste. De gemeenteraden *mogen* een bestemmingsplan vaststellen voor de bebouwde kom en *moeten* dit doen voor het gebied daar buiten. De wet kon hun deze verplichting opleggen, omdat in bijna alle gemeenten voor het buiten de bebouwde kom gelegen gebied reeds zulke plannen — vroeger uitbreidingsplannen geheten — van kracht zijn.

Een bestemmingsplan beperkt de burgers in het bouwen op hun grond, omdat de gemeentebesturen verplicht zijn de voor bouwen vereiste vergunning te weigeren als hetgeen men wil bouwen in strijd is met de bestemming die in het plan aan de grond is gegeven. Een bestemmingsplan kan dit regime uitbreiden tot bepaalde andere werken en werkzaamheden dan het bouwen, iets wat in België de wet in art. 44 zelf al heeft gedaan. Ook kan een plan door straffen en politiedwang te handhaven voorschriften inhouden omtrent het gebruik van de grond en de zich daar op bevindende opstallen, indien dit in verband met de bestemming nodig is. Wil de gemeente een bestemming verwezenlijken, dan kan zij de grond op eenvoudige wijze onteigenen. De gemeenten in Nederland plegen zich door aankoop of onteigening de eigendom te verwerven van alle voor uitbreiding en industrie bestemde terreinen, ze daarna bouwrijp te maken en ze dan weer in eigendom of erfpacht uit te geven.

De totstandkoming van die voor particulieren zo belangrijke bestemmingsplannen is natuurlijk met diverse waarborgen omkleed.

Een ieder kan tegen het ontwerp van een plan bezwaren indienen bij de gemeenteraad die het plan vaststelt en daarna nogmaals bij de Gedeputeerde Staten — het college dat U bestendige deputatie noemt — die alle bestemmingsplannen moeten goedkeuren. Tegen de goedkeuring door Gedeputeerde Staten kan men dan nog in beroep gaan bij de Kroon, die beslist nadat de afdeling voor geschillen van Bestuur van de Raad van State partijen heeft gehoord en advies heeft uitgebracht, van welk advies de Kroon, dat wil zeggen de minister, slechts uiterst zelden afwijkt.

Een goedgekeurd bestemmingsplan is wat zijn bestemmingen betreft daarna niet meer aan te tasten, ook niet voor de gewone rechter. Waarschijnlijk zal deze wel bereid zijn de wettigheid van in het plan vervatte verbodsbepalingen te toetsen. Ook kan ieder die meent dat hij door de inhoud van een plan schade lijdt, welke redelijkerwijs niet geheel te zijnen laste behoort te blijven, aan de gemeenteraad vragen hem doorvoor een naar billijkheid te bepalen schadevergoeding te verlenen. Deze bepaling is veel ruimer en algemener geformuleerd dan die welke art. 37 der Belgische wet bevat over de vergoeding van schade ontstaan door een plan van aanleg. Dat art. 37 is echter ook van toepassing op gewestelijke en streekplannen, waaraan immers Uw wet in beginsel ook verbindende kracht toekent. Ondanks deze verschillen lijkt het me waarschijnlijk dat de toepassing van beide artikelen niet ver zal uiteenlopen. Over geen van beide is tot dusver enige uitspraak gegeven, evenmin trouwens over de aan het Nederlandse artikel vrijwel gelijklopende bepalingen die in enkele andere recente wetten zoals de Boswet, de Monumentenwet en de Wet op de Ontgrondingen (6) zijn opgenomen.

Een belangrijk verschil is stellig nog dat in België evenals in Frankrijk het de gewone rechter is die oordeelt over deze vordering tot schadevergoeding; bij ons staat tegen het besluit van de gemeenteraad omtrent het verzoek om schadevergoeding alleen beroep open bij de Kroon. De toepassing van het Nederlandse artikel, dat zo grote vrijheid van beslissing laat, durfde men niet aan de burgerlijke rechter toe te vertrouwen.

Bestemmingsplannen die te gedetailleerd zijn kunnen een later gewenst blijvende ontwikkeling beletten of afremmen; plannen die zeer algemeen zijn scheppen onzekerheid en maken werken mogelijk die ongewenst kunnen zijn uit een oogpunt van streek- of nationaal belang. De wetgever heeft in verschillende voorschriften gepoogd de gemeentebesturen bewegingsvrijheid te geven voor een soepel beleid, zonder belangrijke afbreuk te doen aan de eveneens nodige zeggenschap van het hoger gezag en de rechtszekerheid van de burgers, de particuliere belanghebbenden. Zo kan een bestemmingsplan Burgemeester en Wethouders de bevoegdheid geven volgens bepaalde regels het plan uit te werken en zelfs die om binnen zekere grenzen het plan te wijzigen. Maar alvorens deze bevoegdheden uit te oefenen moeten Burgemeester en Wethouders overleg plegen met belanghebbenden en hun besluiten behoeven de goedkeuring van Gedeputeerde Staten.

Behalve deze algemene, deze regelende bevoegdheden kan een plan aan Burgemeester en Wethouders ook de bevoegdheid toekennen om in individuele gevallen van bepaalde voorschriften vrijstelling te verlenen of ten opzichte van in het plan omschreven punten nadere eisen te stellen. Maar in dit verlenen van vrijstelling kunnen Burgemeester en Wethouders weer worden beperkt door de bepaling dat zij daartoe slechts mogen overgaan nadat Gedeputeerde Staten hebben bericht daartegen geen

bezwaar te hebben. Zelfs kan het plan voorschrijven dat voor bepaalde werken in bepaalde gebieden Burgemeester en Wethouders geen bouw- of aanlegvergunning mogen verlenen dan nadat zij zulk een verklaring van geen bezwaar hebben ontvangen. Gedeputeerde Staten kunnen door de opneming van zulke bepalingen te eisen zich een vrij sterk toezicht over de uitvoering en handhaving van zulk een plan verzekeren. Ook is er voor gezorgd dat een gemeentelijk plan geen beletsel kan vormen voor werken die het centrale gezag dringend nodig acht; de minister kan namelijk ten aanzien van werken of werkzaamheden waarvan het algemeen belang vordert dat ze met spoed worden uitgevoerd op verzoek vrijstelling verlenen van voorschriften die deel uitmaken van een bestemmingsplan.

Er zou veel te zeggen zijn over het rechtskarakter van het bestemmingsplan. Is het een verordening, een algemene regeling of bevat het een samenstel van beschikkingen? Of is het plan iets nieuws, een rechtsfiguur sui generis? Daarover is vooral in Duitsland al heel wat geschreven en gediscussieerd, in ten dele zeer moeilijke beschouwingen. De vraag is niet alleen theoretisch van belang; ik noem haar hier even omdat ze zulk een duidelijk bewijs is hoe een moderne tak van overheidszorg als de ruimtelijke ordening ook nieuwe en moeilijke problemen voor het administratieve recht schept. (7)

De bestemmingsplannen — en dat acht men een groot voordeel van de huidige wettelijke regeling — zijn de enige welke de burgers binden. De overige plannen die de wet kent zijn juridisch gezien inderdaad niet meer dan een plan, een programma voor de ontwikkeling van het daarin begrepen gebied. Ze hebben weinig of geen rechtsgevolg. Dit karakter van program heeft het structuurplan dat een gemeenteraad voor het grondgebied van zijn gemeente kan vaststellen alsook de streekplannen waarvan de vaststelling aan de Provinciale Staten, dus de door de burgers gekozen volksvertegenwoordigers is toevertrouwd. In zulk een streekplan wordt volgens de wet de toekomstige ontwikkeling van het daarin begrepen gebied in hoofdlijnen aangegeven. Blijkens de algemene maatregel ter uitvoering van de wet, het zogenaamde Besluit op de ruimtelijke ordening en de officiële toelichting daarop zal een streekplan de nodige samenhang en richting kunnen geven aan de uitvoeringsmaatregelen die niet alleen op het gebied van de ruimtelijke ordening maar ook op ander terrein in belang van de gewenste ontwikkeling van de streek getroffen dienen te worden. Het streekplan kan dus een program geven voor het door de gehele provincie te voeren regionale beleid, de belichaming zijn van wat men comprehensive planning pleegt te noemen.

De streekplannen die onder de vorige wet zijn tot stand gekomen — en dat zijn er enige tientallen — zijn niet zo veelomvattend. Zij geven wel degelijk de bestemming van de grond, zij het in grote lijnen, aan. Sommige zijn slechts facetplannen; zij beperken de gebruiksmogelijkheden ten behoeve van een bepaald belang, bijv. de waterwinning of het natuurschoon. Ook dergelijke streekplannen kan de provincie blijven vaststellen als richtlijnen voor de gemeentebesturen. Terecht heeft de Tweede Kamer dan ook mogelijk gemaakt, dat ook tegen een ontwerp van een streekplan eenieder bezwaren kan indienen; een verder rechtsmiddel heeft men echter niet. Wat het Rijk betreft, de illusie dat het centrale gezag een nationaal plan voor het gehele grondgebied van Nederland zou kunnen vaststellen, heeft men laten varen. En niemand is daar rouwig om.

Op Rijks-niveau is de voornaamste taak — naar de ervaring heeft geleerd — het voeren van een nationaal ruimtelijk beleid. Dat kan en moet gebeuren op tal van wijzen en bij de meest uiteenlopende overheidstaken.

Zo wint de Staat op grote schaal nieuwe gronden in de vroegere Zuiderzee. De grond in deze IJsselmeerpolders is volledig eigendom van de Staat en de vormgeving en inrichting van deze uitgestrekte polders, de uitgifte van de boerderijen, de bouw van dorpen en straks van steden, zelfs de toelating van inwoners regelt een Rijksdienst dank zij en op grond van dit eigendomsrecht. Het oorspronkelijke doel van de inpoldering was in hoofdzaak om nieuwe landbouwgronden te winnen. Nu worden de polders in steeds toenemende mate dienstbaar gemaakt aan de oplossing van de ruimtelijke problemen van het oude land. Zo laat men in ruilverkavelingen boeren hun land afstaan voor de vergroting van andere bedrijven, waarvoor zij dan in ruil krijgen de pacht van een mooie boerderij in een vruchtbare nieuwe polder. Ook zal men daarin nieuwe steden bouwen voor de mensen, waarvoor geen plaats meer is in de «Randstad Holland» en hoopt men er ook industrieën te kunnen vestigen. Voor een nationaal ruimtelijk beleid zijn niet veel bijzondere bevoegdheden nodig, maar het is daarom niet minder moeilijk.

De wet op de ruimtelijke ordening heeft de Kroon nog wel de bevoegdheid toegekend voor bepaalde facetten van het nationale ruimtelijke beleid, plannen vast te stellen — een bepaling die ingevolge een met één stem meerderheid in de Tweede Kamer aangenomen amendement in de wet is opgenomen en waarvan wel niet spoedig gebruik zal worden gemaakt. Men werkt liever met informele plannen en schetsen.

De plannen van het Rijk en de provincies hebben, zoals reeds werd gezegd geen bindende kracht; zelfs bevat de wet niet een verplichting voor de gemeentebesturen om hun reeds van kracht zijnde plannen daarmee in overeenstemming te brengen. Toch is de wetgever zich er terdege van bewust geweest, dat er samenhang moet zijn tussen de plannen en het beleid van de verschillende overheden en dat het hoger gezag zo nodig in staat moet zijn zijn inzichten omtrent de ruimtelijke ordening aan de gemeentebesturen op te leggen. Waarborgen hiervoor ontbreken niet.

In de eerste plaats is er voortdurend en intensief overleg tussen bestuurders en ambtenaren van Rijk, provincies en gemeenten. In officiële stukken werd en wordt tot in den treure gewezen op de noodzaak van dit overleg, dat in het ambtelijk jargon constructief samenspel pleegt te worden genoemd. Wet en Besluit op de ruimtelijke ordening dwingen er trouwens ook toe. Het Rijk en iedere provincie moeten zich voorzien van een planologische commissie; zij hebben ook alle een eigen planologische dienst, waarvan die van het Rijk nader in de wet worden geregeld. Tot die Rijksdienst behoren onder meer 5 inspecteurs, die ieder twee of drie provincies tot ambtsgebied hebben en voortdurend contact onderhouden met de besturen en ambtenaren van de daarin gevestigde provinciale en gemeentebesturen. Zij zien ook toe op de naleving van de wet en hebben verschillende belangrijke bevoegdheden.

De wet zelf legt de besturen zowel van de provincies als van de gemeenten de plicht op met elkaar overleg te plegen alvorens een plan vast te stellen. Dientengevolge wordt al bij de voorbereiding van een gemeentelijk bestemmingsplan dit uitvoerig besproken in de provinciale planologische commissie, waarin niet slechts de reeds genoemde rijksinspecteurs maar ook een half dozijn in de provincie werkzame hoofdamttenaren van andere ministeriële departementen en rijksdiensten zitting hebben. Na de vaststelling van een plan adviseert die commissie Gedeputeerde Staten over de goedkeuring. Een plan dat afwijkt van de inzichten van de planologische commissie heeft niet veel kans op goedkeuring, ook al zijn die inzichten nog niet neergelegd in een streekplan.

Is dit wel gebeurd, dan zal een daarvan afwijkende bestemming slechts worden aanvaard als aangetoond wordt dat er zeer bijzondere omstandigheden of heel dringende stedenbouwkundige overwegingen zijn, welke tot die afwijking nopen.

Keuren Gedeputeerde Staten of in beroep de Kroon een plan niet goed, dan is de gemeenteraad verplicht binnen een jaar een nieuw bestemmingsplan vast te stellen, waarbij de beslissing van Gedeputeerde Staten of van de Kroon in acht worden genomen. Doet de Raad dit niet, dan stellen Gedeputeerde Staten zelf een plan vast. Dit College kan bovendien een gemeenteraad gelasten binnen een bepaalde tijd een bestemmingsplan of een structuurplan vast te stellen of te herzien. Daarbij kan het college voor een gebied waarvoor een streekplan is vastgesteld de raad tevens aanwijzingen geven omtrent de inhoud van het vast te stellen bestemmingsplan, indien en voorzover de bovengemeentelijke belangen dit geven van aanwijzingen vorderen. Door zulk een aanwijzing verlenen Gedeputeerde Staten dus aan het streekplan bindende kracht tegenover de gemeente. Tegen al deze opdrachten van Gedeputeerde Staten kan de Raad in beroep gaan bij de Kroon. Volgt de Raad een opdracht niet op, dan gaan Gedeputeerde Staten zelf over tot vaststelling of herziening van het plan. Vooral de bevoegdheid om te allen tijde herziening van een plan te bevelen geeft Gedeputeerde Staten natuurlijk een belangrijk overwicht.

Is op deze wijze het provinciaal bestuur van voldoende zeggenschap verzekerd, ook de Rijksoverheid kan zijn invloed doen gelden. Allereerst natuurlijk door veelvuldig en intensief overleg onder meer door middel van de rijksinspecteur en de overige rijksambtenaren in de provinciale planologische commissie. De Kroon is echter ook bevoegd aan de provinciale staten opdracht te geven een streekplan vast te stellen of te herzien. En de minister kan het provinciaal bestuur aanwijzingen geven omtrent de inhoud van zulk een plan. Daarbij kan hij tevens voorschriften geven omtrent de inhoud van aanwijzingen die Gedeputeerde Staten terzake aan de gemeentebesturen moeten doen uitgaan.

De minister kan dus niet rechtstreeks, maar wel via een opdracht aan Gedeputeerde Staten, aan een gemeenteraad de inhoud van een bestemmingsplan voorschrijven. Mede door deze stokken achter de deur is vooral de kleine gemeenten de positie in het voortdurende overleg niet bijster sterk.

Dit hier slechts heel beknopt aangegeven stelsel van de huidige wet is aangeprezen om zijn soepelheid en eenvoud; de particulier hoeft slechts te letten op het gemeentelijk bestemmingsplan; het provinciale bestuur kan en moet volstaan met globale plannen, de regering met een algemeen beleid, maar toch hebben zij voldoende zeggenschap over de bestemming van de gronden. Nadeelen zijn er dunkt me ook wel. De grote invloed die Gedeputeerde Staten en de Kroon alsook hun adviseurs kunnen hebben op bestemmingsplannen, maakt hen minder geschikt om te oordelen over de bezwaren die particuliere belanghebbenden tegen zulk een plan mochten hebben. Wie bij Gedeputeerde Staten bezwaar maakt tegen een bestemmingsplan, dat is vastgesteld door de gemeenteraad ter voldoening aan een door die Gedeputeerde Staten gegeven aanwijzing, zal wel het gevoel hebben bij de duivel te biecht te gaan.

En hoewel de wettelijke regeling beoogt de gemeenten zo weinig mogelijk in hun beleid op het stuk van de ruimtelijke ordening te beperken, zo heeft ze dunkt mij toch een niet onbelangrijke wijziging gebracht in hun verhouding tot het hoger gezag.

Nederland is volgens alle staatsrechtgeleerden een ge-

decentraliseerde eenheidsstaat. Maar op het gebied van de ruimtelijke ordening kan een gemeenteraad ook als hem niets te verwijten valt, doch alleen omdat een bovengemeentelijk belang dit nodig maakt, een aanwijzing — een net woord voor een bevel — krijgen die beslissend kan zijn voor de toekomstige ontwikkeling van de gemeente. Over de principiële betekenis hiervan is bij de totstandkoming van de wet nauwelijks iets gezegd, waarschijnlijk omdat ook de vorige wet aan Gedeputeerde Staten reeds de bevoegdheid gaf de vaststelling en herziening van gemeentelijke plannen te gelasten.

Toch is die principiële betekenis duidelijk voor wie zich herinnert dat zij voor de meeste juristen juist gelegen is in het al dan niet bestaan van de bevoegdheid van het hogere gezag om bevelen te geven. Zo zet Waline in zijn vermaarde « *Droit administratif* » uiteen dat bij de decentralisatie de regering slechts een recht van toezicht heeft, een bevoegdheid om besluiten en handelingen van het lager gezag te beletten. Bij de deconcentratie daarentegen heeft de regering een « *pouvoir hiérarchique* », dat wil zeggen ze kan het lagere orgaan orders geven, dwingend aanwijzen in welke zin dit moet besluiten en de besluiten daarvan niet slechts ongedaan maken maar ook er een eigen besluit voor in de plaats stellen.

Dat zijn nu juist de bevoegdheden welke de wet op de ruimtelijke ordening aan Gedeputeerde Staten en de Minister geeft; deze zijn dan ook mijns inziens moeilijk verenigbaar met de staatsrechtelijke positie die de gemeenten in de grondwet is toegekend.

De mate van ondergeschiktheid der gemeentebesturen hangt natuurlijk mede af van de wijze waarop het overleg tussen de verschillende bestuursorganen en -diensten wordt gevoerd. Maar juist door en in dat overleg is de invloed van de ambtenaren groot. De voorgenomen ontwikkeling van de gemeente, voor het gemeentebestuur een typische beleidsvraag, misschien wel de meest belangrijke beleidsvraag, moet dat bestuur waarmaken tegenover provinciaal en rijksgezag en aanpassen aan hun inzichten. Bij een provincie en het Rijk wordt het ontwikkelingsbeleid echter bepaald aan de hand van uitvoerige studies en adviezen van bureaux als de Provinciale Planologische Dienst, de rijkswaterstaat en andere zuiver ambtelijke organen, die ook veel van het overleg namens de Gedeputeerde Staten en de Ministers voeren. Hun oordeel is vaak doorslaggevend voor wat op gemeentelijk niveau typische beleidsvragen zijn, zodat men niet anders dan in strikt formele zin nog kan volhouden dat ambtenaren slechts adviseren, maar bestuurders het beleid bepalen.

Nauwelijks minder intensief dan al dit overleg tussen de hogere en lagere overheden, dit verticale overleg, is dat in het horizontale vlak. Uit strikt juridisch oogpunt zijn de betrekkingen tussen de ministers en tussen de diensten en ambtenaren van de centrale overheid niet bijster interessant, de daaruit voortvloeiende besluiten zijn echter voor het gehalte, voor de resultaten van de ruimtelijke ordening van het grootste belang. De centrale overheid heeft immers — ik wees er reeds op — enorme invloed op het bodemgebruik door andere besluiten dan die krachtens de wet op de ruimtelijke ordening. Zij besluit tot en voert uit enorme werken als die van het Delta-plan en van de drooglegging en inrichting van de IJsselmeerpolders, zij ontwerpt en laat uitvoeren een rijkswegenplan, ze ontwerpt en financiert talrijke ruilverkavelingen, die uitgroeid zijn tot streekverbeteringsplannen. Ze brengt achtergebleven gebieden door allerlei steunmaatregelen tot ontwikkeling, bepaalt de vestigingsplaats van instellingen van wetenschappelijk onderwijs en van de ziekenhuizen, legt bossen aan voor recreatie, koopt buitenplaatsen en andere aan natuurschoon rijke terreinen op en doet nog duizend en één

dingen meer die de bestemming van de grond vastleggen.

Voor bijna alle activiteiten zowel van de burgers als van de overheid is grond, althans ruimte nodig. Land- en tuinbouw, woningen, industrie, bossen en andere recreatie-gebieden, wegen, havens en vliegvelden, scholen, ziekenhuizen, militaire oefenterreinen —, voor al deze en veel andere nuttige zaken is er een minister, maar telkens een ander, die zich er verantwoordelijk voor voelt, niet alleen dat ze er zijn of komen, maar ook waar. In hun beslissingen eenheid te brengen, te zorgen dat er in ons kleine, zeer dichtbevolkte land met zijn snel groeiende en steeds meer beweeglijke bevolking voor alles een plaats is, en dat dit alles ook werkelijk op zijn plaats komt, is een gigantische opgave, waarvoor een leider met dictatoriale bevoegdheden nodig schijnt. Daarvan kan in een land als het onze geen sprake zijn. Wel moet er volgens de Wet op de ruimtelijke ordening een minister zijn die belast is met de zorg voor die ordening.

In de aanwijzing van die minister laat de wet de regering vrij. Het behoeft dus niet de minister te zijn die belast is met de zorg voor de volkshuisvesting, zoals thans het geval is; het zou ook een afzonderlijke minister kunnen zijn of die van Binnenlandse Zaken, de Minister-President of de Minister van Verkeer en Waterstaat, wiens taak ten dele overeenkomt met die van Uw Minister van Openbare Werken, die naar ik meen hier in België voor de ruimtelijke ordening verantwoordelijk is.

De minister belast met de zorg voor de ruimtelijke ordening heeft behalve het uitvoeren van de wet blijkens art. 2 daarvan alleen tot taak het nodige te verrichten ter voorbereiding van de bepaling van het regeringsbeleid inzake de ruimtelijke ordening.

Enige maanden geleden werd bij de behandeling van het ontwerp- Ontgrondingswet in de Eerste Kamer op de minister van Verkeer en Waterstaat, de heer Suurhoff, aandrang uitgeoefend, dat de uitvoering van die wet niet aan hem maar aan de minister belast met de zorg voor de ruimtelijke ordening zou worden toevertrouwd. De minister wees dit op 5 oktober 1965 met grote beslistheid van de hand. Hij zei onder meer:

« Wanneer wij omdat er ook aspecten van de ruimtelijke ordening aan verbonden zijn, het ontgrondingsbeleid zouden brengen onder het departement van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, dan kunnen nog 50 à 100 overheidsactiviteiten ook bij dat departement worden ondergebracht en dan ontstaat er een mammoet-departement dat niet meer werken kan, afgezien van het feit dat een aantal ministers dan waarschijnlijk ontslag zouden nemen. Als wij de ruimtelijke ordening tot haar recht willen laten komen, moeten alle departementen die een taak hebben, die taak naar behoren vervullen, maar zij moeten bereid zijn die taak te laten coördineren onder de gezichtspunten van de ruimtelijke ordening. »

Dat is duidelijke taal. De minister die verantwoordelijk is voor de ruimtelijke ordening mag en moet de coördinatie van de maatregelen en voorzieningen van de andere departementen voorbereiden; hij heeft geen dominerende positie ten aanzien van zijn mede-ministers. Zelfs is niet hij, maar de minister-president voorzitter van de Raad voor de ruimtelijke ordening, een belangrijk college, waarover in de wet echter niets is te vinden. Deze raad is namelijk een der vaste commissies die de ministerraad uit zijn midden heeft ingesteld. Hij bestaat sinds 1958 en zeven ministers hebben daarin zitting. Bovendien plegen enige staatssecretarissen en de directeur van de Rijksplanologische Dienst de vergaderingen van de raad bij te wonen. Het is deze raad en in enkele gevallen nog daarna de voltallige ministerraad, die hoofdlijnen van het regeringsbeleid inzake de ruimtelijke or-

dening vaststelt en de samenhang verzekert tussen de maatregelen en plannen van afzonderlijke ministers welke voor dat beleid van betekenis zijn.

Geen minister kan in die raad zijn collega's met zijn plannen of maatregelen overvallen, art 3 der wet verplicht ieder van hen ze vooraf voor te leggen aan een in de wet wel geregeld college — de Rijksplanologische Commissie. Dit is een zeer invloedrijke commissie, waarin vrijwel uitsluitend hoge ambtenaren van de verschillende departementen zitting hebben. Deze ambtenaren kunnen dus ten aanzien van alle plannen en maatregelen tijdig nagaan of daarbij voldoende rekening wordt gehouden met de belangen die hun minister moet behartigen. Wordt men het in die commissie eens dan zal de zaak wel spoedig doorgang vinden. Blijft een van de leden bezwaar maken dan volgt er overleg tussen de belanghebbende ministers, of in de raad van de ruimtelijke ordening en zonodig zelfs in de ministerraad.

Het onttrekt zich aan mijn oordeel in hoever in die rijksplanologische commissie de ambtenaren zelfstandig hun mening bepalen, dan wel spreken na overleg en in opdracht van hun minister. Maar hun eigen zienswijze is stellig doorgaans van grote invloed. Trouwens het interdepartementaal ambtelijk overleg over belangrijke plannen begint al veel eerder en als dit na lange en vaak moeizame besprekingen tussen de vele diensten en departementen tot overeenstemming heeft geleid is het voor de ministers doorgaans niet gemakkelijk daarin nog wijziging te brengen.

De wet maakt overigens mogelijk dat de Kroon de verplichting om de rijksplanologische commissie te horen opheft. Tegen deze bevoegdheid van de Kroon is in de Tweede Kamer bij de totstandkoming van de wet heel wat bezwaar gemaakt. Vele leden waren bevreesd dat met de hulp van deze bepaling vak-ministers toch weer belangrijke projecten en aangelegenheden aan de door hen zo noodzakelijk geachte coördinatie zouden onttrekken. De regering stond op handhaving van deze bevoegdheid om vertraging en doublures te kunnen voorkomen. Sommige ministers beschikken namelijk over eigen veelzijdig samengestelde commissies van advies waarin het interdepartementaal overleg en de coördinatie voldoende zijn verzekerd.

De Kroon heeft het artikel inmiddels dan ook toegepast ten aanzien van maatregelen en plannen die zijn behandeld hetzij in de Raad van de Waterstaat, een adviescollege dat verschillende andere commissies van overleg overkoepelt, hetzij in de Zuiderzeeraad, hetzij in de Centraal Cultuur-technische Commissie, een college dat de minister van Landbouw adviseert over ruilverkavelingen. De plicht tot het horen der rijksplanologische commissie herleeft echter als van de zijde van een minister die in deze commissie vertegenwoordigd is, tegen een maatregel of plan bezwaar wordt gemaakt op grond van het regeringsbeleid inzake de ruimtelijke ordening.

Nog van een andere zijde zullen de ministers adviezen krijgen. Toen de minister bij de totstandkoming van de wet er aan vasthield dat de rijksplanologische commissie als college van vooroverleg voor de ministerraad alleen of vrijwel alleen uit ambtenaren diende te bestaan, heeft de Tweede Kamer in de wet vastgelegd dat er ook nog een raad van advies voor de ruimtelijke ordening moet zijn. In deze raad hebben vertegenwoordigers van organisaties uit het bedrijfs- en maatschappelijk leven zitting alsmede deskundigen terzake van de ruimtelijke ordening, dan wel terzake van het provinciaal en het gemeentelijk bestuur. In totaal telt de raad 37 leden. De minister moet dit college horen over hoofdlijnen en beginselen welke van algemeen belang zijn voor de ruimtelijke ordening. Ook uit eigen beweging kan de raad daarover advies uitbrengen. Door middel van een werk-

commissie houdt de raad regelmatig voeling met het bedrijfsleven. Op deze wijze tracht men ook de burgerij enigermate bij het beleid te betrekken.

Ter bevordering van de publieke belangstelling is de minister bij een ander amendement de plicht opgelegd de uitkomsten van onderzoeken en andere verrichtingen te publiceren voor zover het algemeen belang dit toelaat. De rapporten die de Rijksplanologische Dienst in de loop der jaren al heeft gepubliceerd hebben stellig hun werking op de publieke opinie niet gemist.

De Raad van Advies en deze publicatieplicht werden voorgesteld omdat vele Kamerleden geen hoge verwachtingen koesterden omtrent de invloed welke de Staten-Generaal zelf zouden kunnen uitoefenen op het beleid inzake de ruimtelijke ordening. Is het voor de ministers al heel moeilijk een greep op dit beleid te krijgen, voor de Kamers is dit in nog veel sterkere mate het geval. Om hun een oordeel daarover mogelijk te maken, gelast de wet de minister jaarlijks bij de begroting een verslag uit te brengen van het door de regering gevoerde beleid inzake de ruimtelijke ordening.

Dit verslag zal wel veel overeenkomst vertonen met de voortreffelijke jaarverslagen die de Rijksplanologische Dienst — toen nog Rijksdienst voor het Nationale Plan geheten — al een reeks van jaren uitbrengt. Daarin vindt men een schat van gegevens en beschouwingen over de ruimtelijke ontwikkeling in Nederland en het te dien aanzien gevoerde beleid, zodat ze een goede indruk geven van de enorme verscheidenheid van onderwerpen waaraan in het kader van de ruimtelijke ordening aandacht wordt gegeven.

Naar aanleiding van dit verslag en de begroting, zal de Kamer wel niet nalaten ook over het toekomstige beleid te spreken. In de Belgische wet is uitdrukkelijk bepaald dat het jaarverslag niet alleen over de stand, maar ook over de vooruitzichten op het gebied van de nationale en regionale ruimtelijke ordening moet handelen.

Het eerste verslag volgens de wet uit te brengen, zal waarschijnlijk zelfs zeer sterk op de toekomst zijn gericht en het karakter dragen van een regeringsnota. In ons land is nl. na de tweede wereldoorlog de praktijk ontstaan dat de regering over belangrijke onderdelen van het beleid nota's aan de Tweede Kamer voorlegt. Zulk een nota geeft veelal aanleiding tot uitvoerig debat, dat zorgvuldig wordt voorbereid. Zo zijn bijv. ten aanzien van de industrialisatie, die bij ons eerst na 1945 goed op gang is gekomen, in de loop der jaren niet minder dan acht nota's aan de Kamer voorgelegd waarin het gevoerde en het te voeren beleid werd uiteengezet. Daaruit blijkt onder meer dat het regionale industrialisatiebeleid, dat werd opgezet ter bestrijding van de werkloosheid in sommige delen van het land, meer en meer ten doel heeft gekregen een meer evenwichtige verdeling van de bevolking over het grondgebied te bevorderen, de opeenhoping van mensen in het westen van het land, in wat wij de «Randstad Holland» plegen te noemen, te matigen. Bijna drie maanden geleden is een heel dikke nota over de volksgezondheid aan de Tweede Kamer aangeboden, die inmiddels ook al in een pocket-editie is verschenen.

Ook over de ruimtelijke ordening is al eens zulk een beleidsnota overgelegd, nadat de Tweede Kamer op 10 december 1957 in een zonder hoofdelijke stemming aangenomen motie daarom had gevraagd. Bijna drie jaar later werd deze nota aangeboden en zij is in de Kamer behandeld tegelijk met het ontwerp van de thans geldende wet op de ruimtelijke ordening. Dit nog steeds zeer leesbare boekje van ruim 130 bladzijden bevat onder meer beschouwingen over de bevolkingsgroei en de bevolkingsverspreiding, over de hoofdlijnen voor de gewens-

te ruimtelijke ontwikkeling en over het te voeren beleid. De regering liet daarin niet in twijfel dat zij belangrijke wijzigingen in het openbaar bestuur nodig achtte om dit opgewassen te doen zijn tegen de ontzaglijke taken waarvoor het zal worden gesteld. Drieërlei maatregelen op bestuurlijk gebied kondigde zij aan en wel:

a. waar nodig, opheffing of samenvoeging bevorderen van te kleine gemeenten;

b. tijdig gebiedsverruiming bevorderen van middelgrote gemeenten die met moeilijkheden te kampen hebben door gebrek aan uitbreidingsmogelijkheid;

c. voor de grootste agglomeraties wetsontwerpen tot het scheppen van bijzondere bestuurlijke oplossingen.

Met de uitvoering van dit ambitieuze programma is een begin gemaakt. Op 1 januari 1959 telde Nederland 994 gemeenten, op 1 januari 1966 nog 957. Verschillende middelgrote steden als Arnhem, Oss hebben een gebiedsuitbreiding gekregen, Leiden ook, zij het helaas een te kleine. Voor Rotterdam en ruim 20 omliggende gemeenten is een openbaar lichaam Rijnmond ingesteld, voor Amsterdam en zijn randgemeenten is eveneens een bovengemeentelijk lichaam in de maak.

Het tempo van de hervormingen is nog aanzienlijk versneld nadat het huidige kabinet aan het bewind is gekomen. Het Departement van Binnenlandse Zaken heeft sindsdien een staatssecretaris die als hoofdtaak heeft de agglomeratievraagpunten, de samenvoeging van gemeenten, de wijziging van de gemeentegrenzen en de vraagstukken van de ruimtelijke ordening voorzover ze het Departement van Binnenlandse Zaken betreffen. Zo werd vorige maand een wetsontwerp aangenomen waarbij het aantal gemeenten op het eiland Walcheren wordt teruggebracht van 19 op 8. Het heeft er even naar uitgezien dat de Eerste Kamer dit ontwerp zou verwerpen. Niet, zoals u waarschijnlijk denkt, omdat men deze vermindering met 11 gemeenten te drastisch vond, maar omdat deze ingreep velen niet ver genoeg ging. Een groot deel van de leden van onze senaat vond namelijk dat een herindeling van Walcheren noodzakelijk was, waarbij slechts 4 gemeenten zouden overblijven. Zij wilden daarom het ontwerp verwerpen en zodoende de minister dwingen met een nieuw wetsontwerp te komen, waarin die door hen gewenste samenvoeging tot 4 gemeenten zou zijn opgenomen. De Minister heeft beloofd op korte termijn de zaak nogmaals te onderzoeken, en mede daardoor bereikt dat het ontwerp met grote meerderheid van stemmen is aanvaard.

Voor andere delen van Zeeland worden even krachtige ingrepen voorbereid. De 7 gemeenten op het eiland Tholen wil men samenvoegen tot één gemeente, de 26 op Zuid-Beveland terugbrengen tot 4, de 30 van Zeeuws-Vlaanderen tot 5 gemeenten. Samenvoeging tot 1 gemeente zal ook het lot zijn van de 10 gemeenten van de Zaanstreek.

Als de Staatssecretaris zijn zin krijgt — en daar ziet het naar uit — zullen Velsen, Beverwijk en Heemskerk, de drie vrij grote en zeer snel groeiende gemeenten aan de mond van het Noordzeekanaal, worden samengevoegd tot een gemeente IJmuiden, waardoor een stad van meer dan 130.000 inwoners zal worden gevormd. Plannen voor een bovengemeentelijk bestuurslichaam voor dit — gewoonlijk als IJmond aangeduid — gebied hebben schipbreuk geleden.

Een wet van 6 april jl. Stbl. 132 voegde aan Amsterdam, zij het voorshands tijdelijk, een polder toe om daarin een nieuwe voorstad te kunnen bouwen. Hiervoor werd een gemeente opgeheven, terwijl bij een wet van dezelfde dag drie andere kleinere gemeenten in de buurt van Amsterdam zijn samengevoegd.

Er waait een wind van vernieuwing door ons binnenlands bestuur. Zelfs komt het al voor dat kleine platte-

landsgemeenten zelf om samenvoeging vragen. En alom in den lande zijn de gemeentebesturen koortsachtig bezig met betrekking tot de ruimtelijke ordening de samenwerking te verstevigen. De « schaalvergroting » — om een aan de sociologen dierbaar woord te gebruiken — dwingt tot plannen die de grenzen van de gemeenten te buiten gaan. De gemeenten beschouwen het maken van die plannen als hun taak, zij willen hun toekomst niet geheel overlaten aan de streekplannen en de voorbereidende studies, ideeën en schetsen, welke de provinciale planologische diensten met grote vlijt produceren.

In verscheidene kleinere agglomeraties hebben de gemeentebesturen ter bevordering van de eenheid van het beleid op het vlak van de ruimtelijke ordening gebruik gemaakt van de Wet gemeenschappelijke regeling en een wet van 1 april 1950, Stbl. K 120, die onder meer voorschriften geeft over de samenwerking van gemeenten. Met toepassing van deze wet kunnen twee of meer gemeentebesturen een commissie en zelfs een rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam met bestuursorganen instellen en daaraan de behartiging van bepaalde belangen toevertrouwen.

Versillende steden, speciaal in Noord-Brabant, het snel groeiende Eindhoven voorop, maar ook 's Hertogenbosch en Helmond, hebben met de hun omliggende gemeenten een openbaar lichaam gevormd dat onder meer tot taak heeft een structuurplan voor het gebied der deelnemende gemeenten vast te stellen. Zulk een plan heeft, naar ik reeds eerder mededeelde, vrijwel geen directe rechtsgevolgen, maar het geeft de na te streven ontwikkeling van de gemeenten aan. En de gemeenten verplichten zich dit structuurplan als grondslag van haar beleid te nemen en in bestemmingsplannen uit te werken.

Die wet van 1950 maakt overigens alleen mogelijk dat de gemeentebesturen hun eigen bevoegdheden aan een openbaar lichaam overdragen; zij kunnen slechts een inter- niet een bovengemeentelijk lichaam instellen, niet een lichaam dat gezagsbevoegdheden tegenover de deelnemende gemeenten bezit. Ook de bestuurders van het nieuwe lichaam hebben daarin zitting als vertegenwoordigers van hun gemeenten; van hen is daarom een krachtig op de belangen van de agglomeratie als geheel gericht beleid niet te verwachten. Voor zulk een beleid zijn bestuurders nodig, die onafhankelijk staan tegenover de gemeenten, evenals voor een waarlijk Europees beleid een orgaan als de supranationale Europese Commissie onontbeerlijk is.

Tot dusver is het openbaar lichaam Rijnmond, dat de wetgever in 1964 heeft ingesteld voor Rotterdam en ruim 20 gemeenten, het enige bovengemeentelijke lichaam. Het kan een streekplan voor zijn gebied vaststellen en de gemeentebesturen opdrachten geven tot het vaststellen en herzien van bestemmingsplannen, alsook hun richtlijnen en zo nodig zelfs bindende aanwijzingen geven ten aanzien van een aantal onderwerpen als de aanleg van havens, de vestiging van industrie, de woningbouw, de recreatie in de openlucht, de verontreiniging van water en lucht.

De bestuurders van Rijnmond zijn geen vertegenwoordigers van de gemeenten maar onafhankelijke personen die tot taak hebben de belangen van het gehele gebied van Rijnmond te behartigen. De inrichting van Rijnmond komt namelijk overeen met die van een gemeente: er is een raad met 81 leden die rechtstreeks door de bevolking van Rijnmond zijn gekozen, een dagelijks bestuur van 6, door die raad uit zijn midden aangewezen leden en een voorzitter van deze beide colleges, die door de Kroon wordt benoemd.

Er zijn overigens nog velen die afkerig zijn van het instellen van nieuwe openbare lichamen voor agglomera-

ties. Zulk een vierde bestuurslaag tussen de gemeenten en de provincie zal naar hun mening het openbaar bestuur in het toch reeds overgeorganiseerde en overbestuurde Nederland nog weer ingewikkelder, trager en duurder maken. Sommigen willen daarom de grootste agglomeraties tot afzonderlijke provincies maken, een wijziging die mijns inziens geen verbetering zou zijn, omdat naar Nederlands recht een provincie ten opzichte van de gemeenten net over de gezagsbevoegdheden beschikt die een agglomeratiebestuur jegens de gemeenten in zijn gebied behoeft.

Anderen weer bepleiten juist niet uitbreiding, maar beperking van het aantal provincies tot vier of ten hoogste vijf. Misschien zal nog eens blijken dat de benoeming van de vijf inspecteurs van de ruimtelijke ordening, ieder met een ambtsgebied dat twee of drie provincies omvat, de eerste stap in deze richting is geweest. Zeker is dat ook de samenwerking tussen de provincies intensiever wordt; de drie in het Noorden hebben al samen een vaste bestuurscommissie ingesteld. Ook in de randstad Holland neemt het onderling beraad tussen de provinciale besturen gestadig toe. Het Besluit op de ruimtelijke ordening verplicht trouwens Gedeputeerde Staten bij de voorbereiding van een streekplan overleg te plegen met de besturen van de provincies, die grenzen aan het in het plan begrepen gebied.

Het zijn in hoofdzaak de problemen van de ruimtelijke ordening, die deze ontwikkelingen in het openbaar bestuur veroorzaakt hebben en voortstuwen. Vandaar deze korte vermelding daarvan. Ze zullen stellig ook weer aan de orde komen in de tweede nota over de ruimtelijke ordening, die minister-president Cals in zijn in de aanhef van dit verhaal geciteerde regeringsverklaring heeft toegezegd en die in september a.s. tegelijk met de begroting zal worden ingediend. In deze vervolgnota, waaraan reeds geruime tijd met ijver door velen wordt gewerkt, zal de meeste aandacht worden gewijd aan de urbanisatie, de verstedelijking, een verschijnsel dat zich in de hele wereld voordoet en overal het openbaar bestuur voor grote problemen stelt (8). In ons land is ze bittere noodzaak; er komen daarin jaarlijks ruim 160.000 mensen bij. In deze eeuw nog zal nieuwe woonruimte moeten worden gebouwd voor ruim 8 miljoen mensen. Dit betekent dat vóór het jaar 2000 in het reeds zo overvolle Nederland nog ten minste evenveel aan (in hoofdzaak) stedelijke bebouwing zal moeten worden tot stand gebracht als er thans aanwezig is. Men trachte zich eens voor te stellen wat er allemaal nodig zal zijn om 8 miljoen mensen huisvesting en werk te verschaffen en voor hen en de overige bevolking voldoende mogelijkheden van verkeer en recreatie te scheppen. Bovendien zullen krotopruiming en sanering van verschillende wijken nog meer mensen naar elders verdringen en zullen vele oude stadscentra op grote schaal moeten worden hernieuwd willen ze het levend middelpunt blijven van de stad en van de snel groeiende randsteden.

Deze gegevens maken wellicht begrijpelijk dat voorstaande leden van de Partij van de Arbeid bepleiten dat de gehele Nederlandse bodem moet worden genationaliseerd, dus onteigend. Onze moeilijkheden zouden daardoor echter niet worden opgelost.

Nederland staat voor een benauwend zware taak. Om nog slechts één voorbeeld te geven: in ons schijnbaar zo waterrijk land dreigt een ontzaglijk tekort aan water geschikt voor huishoudelijk gebruik en andere doeleinden. Alleen al voor de noodzakelijke uitbreidingen van de waterwinning zal in deze eeuw nog 8,25 miljard gulden geïnvesteerd moeten worden.

Wij ervaren aan den lijve de waarheid van wat de grote pionier van de sociale wetenschappen in ons land

prof. Steinmetz schreef: dat alle maatschappelijke verschijnselen op de een of andere wijze, meer of minder direct, met de dichtheid der bevolking te maken hebben. De beroemde Mirabeau zei het eertijds op zijn manier: Het is met mensen als met appels: wanneer men ze te veel opeenhoopt, gaan ze rotten.

De planologen zijn echter nog vol goede moed. In een der voortreffelijke jaarverslagen van de Rijksplanologische Dienst, dat van 1962, leest men althans: Er is in Nederland een groot fonds van positieve gezindheid ten opzichte van de ruimtelijke ordening. Misschien speelt hierin de traditie mee van een volk, dat sinds de vroegste tijden bezig is geweest zijn land zelf te scheppen en tegen het water te verdedigen en dat daardoor de bodem als een kostbaar bezit heeft leren beschouwen, waarmee zorgvuldig moet worden omgegaan. Nu de omstandigheden ons bovendien de noodzaak hiervan steeds duidelijker inscherpen is er des te meer reden met vertrouwen naar de praktijk onder de nieuwe wet uit te zien.

Waar ambtenaren optimistisch zijn, mag een burger niet wanhopig.

(1) Het streekplan als instrument van ruimtelijke ordening, *Het Rechtskundig Tijdschrift*, 1961.

(2) Nota inzake de ruimtelijke ordening in Nederland, blz. 111-112.

(3) Dr. Reichlin. *Rechtsfragen der Landsplanung*, in *Zeitschrift für schweizerisches Recht*, 1947, blz. 141 e.v.

(4) Nicolas Jacob: *Le district de la région de Paris: La vie Judiciaire* du 4 au 9 avril '66.

(5) Aldus Dr. Jur. R. Neheman, Decentralisatie en de wet van 29 maart 1962 op de stedenbouw en de ruimtelijke ordening. *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiek recht* 1965. P. 283.

(6) Wetten van resp. 20 juli 1961, Stbl. 256 (gewijzigd 9 mei 1963 Stbl. 246); 22 juni 1961 Stbl. 200 (gewijzigd 1 augustus 1964 Stbl. 344) en 29 oktober 1965, Stbl. 509.

(7) Zie Prof. Mr. A.D. Belinfante, Het plan als administratiefrechtelijke rechtsfiguren, (n. 40 Geschriften Recht).

(8) *La politique d'urbanisme est désormais l'une des toutes premières de nos exigences intérieures*, aldus Michel Debré in zijn *Au service de la nation* p. 136; zie ook p. 63 e.v., 70 e.v. en 230 e.v.

Literatuuropgave

De belangrijkste literatuur over de ruimtelijke ordening in Nederland tot 1961 is te vinden in Bijlage IV bij het college over dit onderwerp van Prof. Mr. J.M. Polak, afgedrukt in het *Tijdschrift van de Vrije Universiteit van Brussel* III, 4, blz. 236 e.v.

De gemeentelijke jaarboeken van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten geven telkens een beknopt overzicht van de laatst verschenen literatuur. Van de zeer omvangrijke, meer algemene, dus niet strikt juridische literatuur worden hier alleen genoemd:

Prof. Dr. W. Steigenga, *Moderne Planologie*, uitg. Het Spectrum 1964. P. Van Daalen en 5 anderen, *Dringen in Nederland*, Egelreeks, Meppel 1965.

Reeds vóór de uitvaardiging van de thans geldende wet gaf Prof. Mr. S.F.L. baron van Wijnbergen een kort en helder overzicht van de inhoud daarvan in zijn preadvies voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, afgedrukt in *Jaarboek 1961-1962 van de vereniging*, blz. 44 e.v..

Op de nieuwe wet zijn reeds verschillende losbladige commentaren verschenen; te weten:

a) De wetgeving inzake de ruimtelijke ordening en de volkshuisvesting door Prof. Mr. S.F.L. baron van Wijnbergen, Dr. A. Roodvoets en Mr. J.F. Jansen, uitg. VUGA-boekerij, Arnhem;

b) Woningwet; Wet op de Ruimtelijke Ordening, door F.J. Beunke, P.D.M. Pijnenburg en J.W. Scheffer, uitg. Samsom, Alphen aan den Rijn;

c) Ruimtelijke ordening door Mr. R. Crinice le Roy, uitg. Kluwer, Deventer (deel VI van haar *Juridische Bibliotheek*).

Een goede toelichting in kort bestek geeft de in maart 1966 verschenen brochure van het Landbouwschap te 's-Gravenhage, getiteld: *De Wet op de Ruimtelijke Ordening*.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten wijdde haar jaarcongres van 1965 aan de ruimtelijke ordening. De rede van oud-minister Ir. H.B.J. Witte is afgedrukt in «Bestuurswetenschappen» 1965 blz. 173 e.v.; men zie voorts de beschouwingen in de Nederlandse Gemeente 1965 blz. 233 e.v., 257 e.v. alsmede 270 e.v.

Andere recente preadviezen en artikelen zijn:

preadviezen voor de Maatschappij van Handel en Nijverheid 1958 over: De ruimtelijke ontwikkeling van Nederland in een nieuw Europa, door prof. Ir. J.P. Thyse, Ir. Th. P. Tromp en Mr K.H. Gaarlandt; idem 1964 over: De stedelijke ontwikkeling in Nederland, door prof. Dr W. Steigenga, jhr Ir J. de Ranitz en prof. Mr S.O. van Poelje.

De leefbaarheid van ons land, rede van minister Drs. P.C.W.M. Bogaers, afgedrukt in het tijdschrift «Politiek» 1965 blz. 33 e.v..

Streekplannen en uitbreidingsplannen als bestuurlijk instrument door Drs. D.H. Franssens in «Grondgebruik-nieuws» (een uitgave van het Landbouwschap) van oktober 1965.

Het nummer van januari 1966 van «De Gemeente», maandblad van de Partij van de Arbeid, was geheel aan de ruimtelijke ordening gewijd.

Uit administratiefrechtelijk oogpunt zijn vooral van belang Prof. Mr. A.D. Belinfante, Het plan als administratiefrechtelijke rechtsfiguur, Samsom 1966; Mr. J. Wessel, Het uitbreidingsplan, een rechtsfiguur sui generis, Ned. Juristenblad 1960, blz. 977 e.v.

Hierover geeft het Nederlands Instituut voor de Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting een documentatie uit; dit Instituut publiceert ook het maandblad «Stedebouw en Volkshuisvesting».

Het maandblad «Bouwrecht» (uitg. Samsom) wijdt voorts veel aandacht aan het recht inzake de ruimtelijke ordening.

Van wat jaarlijks op bestuurlijk terrein wordt voor-

bereid en tot stand gebracht geven de jaarverslagen van de Rijksdienst voor het Nationale Plan — thans Rijksplanologische Dienst geheten — een uitstekend overzicht.

Deze dienst bereidt ook de in september 1966 te verwachten 2e nota over de ruimtelijke ordening voor.

Zoals J.M. Polak in zijn bovengenoemd overzicht reeds vermeldde, waren de preadviezen voor de Ned. Juristenvereniging van 1959 gewijd aan:

Hoe behoort, anders dan door annexatie, het bestuur van een stedelijke concentratie, die de grenzen van één gemeente te buiten gaat, wettelijk te worden geregeld? Preadviseurs waren Mrs S.O. van Poelje en H.A.M.T. Kolfshoten.

Daarna is over dit onderwerp nog zeer veel geschreven. Een zeer goed overzicht geeft het rapport «Bestuursproblemen agglomeratie Eindhoven» van december 1961. De beste toelichting op de Wet gemeenschappelijke regelingen geeft nog altijd het proefschrift van Mr J.H. Bulthuis, Samenwerking van gemeenten, Utrecht 1957.

Het Tijdschrift voor Overheidsadministratie no. 1000 dd. 25 mei 1965 behandelde de schaalvergroting.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten besprak in haar jaarcongres van 1966 het onderwerp «De Gemeenten en de Regio», aan de hand van prae-adviezen van Prof. Dr. G.A. Wissink en Prof. Dr. M. Troostwijk. Deze zijn opgenomen in «Bestuurswetenschappen» van mei 1966; een ontvanging verslag van het congres vindt men in de juli-aflevering van dit tijdschrift.

Vermelding verdienen ook de drie rapporten, samengesteld door de studiegroep Benelux-Middengebied (de zgn. Hasseltse Studiegroep), resp. getiteld:

Bijdrage tot de opbouw van een structuurbeeld van het Benelux Middengebied, (1961);

Van Randgewesten tot Middengebied, (1963);

Hiërarchie van gemeenten, (1965).

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 28 maart 1966

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. Gerniers.

Advocaat-generaal: Mr. Krings.

1. Rechtspleging in strafzaken. — Verduidelijking van de telastelegging.

2. Ingenieur. — Bescherming van de titel.

1. De strafrechter die in zijn beslissing enkel de termen van de telastelegging verduidelijkt, is er niet toe gehouden de verdachte daarvan vooraf te verwittigen.

2. Is wettelijk gerechtvaardigd het arrest dat bij de veroordeling van een technisch ingenieur op grond van de wet van 11 september 1933 op de bescherming der titels van hoger onderwijs, aangevuld door de wet van 21 november 1938, vaststelt dat verdachte, in het openbaar gebruik makend van de afkorting «ing.», het woord «technisch» of de afkorting ervan vóór «ing» heeft weggelaten.

Van Wichelen t./ F.A.B.I.

Gelet op het bestreden arrest, op 30 juni 1965 door het Hof van beroep te Luik gewezen;

I. In zover de voorziening de beslissing over de strafvordering bedoelt:

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artt. 97 van de Grondwet, 182 van het Wetboek van strafvordering, 15 van de wet van 1 juni 1849, over de herziening van de tarieven van gerechtskosten in strafzaken, 1134 van het B.W., en schending van het gerechtelijk contract en van de rechten van de verdediging,

doordat het bestreden arrest eiser, op straf- en burgerlijk gebied, veroordeelt wegens een feit dat in de rechtstreekse dagvaarding niet was begrepen, dagvaarding die ertoe strekte hem te horen veroordelen «wegens het onrechtmatig gebruik van de titel van ingenieur», beschuldiging die door het arrest onjuist werd bevonden, terwijl het arrest eiser wegens een afkorting van zijn titel van technisch ingenieur veroordeelt, zonder dat hij van een nieuwe telastlegging, die overigens buiten het aangevoerde feit zou vallen, verwittigd werd:

Overwegende dat de rechtstreekse dagvaarding van 20 februari 1964 ertoe strekt «gedaagde zich te horen veroordelen wegens het onrechtmatig gebruik van de titel van ingenieur...»;

Dat echter in de uiteenzetting van de middelen door voormelde dagvaarding onder meer bepaald wordt: «aangezien hiernagedaagde, door het plaatsen van de afkorting «ing» vóór zijn naam, onrechtmatig gebruik maakt van de titel van ingenieur; aangezien gedaagde slechts een diploma van de graad van «technisch ingenieur» bezit; aangezien volgens de artt. 1 en 3 van de wet van 11 september 1933 op de bescherming der titels van hoger onderwijs, het woord «ingenieur» of de afkorting «Dr» en «Ing» uitsluitend voorbehouden is aan de burgerlijke ingenieurs; dat gedaagde zich derhalve een titel toe-eigent waarop hij niet gerechtigd is en ingevolge waarvan hij strafbaar is overeenkomstig voormelde wetsbepalingen»;

Overwegende dat het arrest, door te beslissen dat deze telastlegging moest luiden: «in overtreding met de artt. 1 en 3 van de wet van 11 september 1933, technisch ingenieur zijnde, in het openbaar, onrechtmatig gebruik gemaakt te hebben van de titel van «ingenieur» of de door hem gevoerde titel veranderd te hebben door schrapping, namelijk door de afkorting «ir» en «ing», uitsluitend voorbehouden aan de burgerlijke ingenieurs, ge-

bruikt te hebben», noch het in de telastlegging omschreven feit door een ander vervangt, noch dit feit anders omschrijft, doch enkel de termen van de telastlegging verduidelijkt en dat derhalve de rechter ertoe niet gehouden was eiser daarvan te verwittigen;

Dat het arrest dienvolgens noch de in het middel aangeduide wetsbepalingen, noch de rechter van de verdediging heeft geschonden;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artt. 3, lid 2, van de wet van 11 september 1933, op de bescherming der titels van hoger onderwijs, 5 en 6 van de wet van 21 november 1938 (v.g.) tot wijziging, wat namelijk de ingenieurs betreft, van sommige bepalingen van voormelde wet van 11 september 1933 die de artt. 1 en 3 van voormelde wet van 1933 aanvullen, doordat het bestreden arrest eiser veroordeelt, alhoewel het slechts vaststelt dat hij de afkorting «Ing» heeft gebruikt, terwijl de aangevoerde wetsbepalingen aantonen dat een afkorting voor de titel van ingenieur niet strafbaar is, doch enkel die welke de wet noemt, dit is «Ir»:

Overwegende dat het arrest, in strijd met de aanvoering van het middel en binnen de perken van de verduidelijkte telastlegging, te weten de verandering, door eiser, van de door hem gevoerde titel van «ingenieur» door schrapping van woorden, onder meer door het gebruiken van een niet geoorloofde afkorting, vaststelt niet alleen dat eiser van de afkorting «ing» gebruik heeft gemaakt, maar ook dat hij het woord «technisch» of de afkorting ervan vóór «ing» heeft weggelaten;

Overwegende dat dit weglaten de veroordeling van eiser wettelijk rechtvaardigt;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

II. In zover de voorziening de beslissing over de burgerlijke vordering bedoelt:

Overwegende dat eiser geen bijzonder middel inroept;

Om die redenen:

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT: Zie het bestreden arrest van Hof Luik, 30 juni 1965, R.W. 1965-1966, 454 en het beroepen vonnis van de Correctionele Rechtbank te Hasselt, 15 april 1964, R.W. 1964-1965, 270.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 15 september 1966.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: Baron Richard.

Advocaat-generaal: M. Dumon.

Advocaat: Mr. Van Ryn.

1. Gewijsde. — Omvang. — Principe. — Wettelijke uitbreiding.
2. Verzekeringen. — Verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. — Geding geleid door de verzekeraar. — Gezag van gewijsde van de beslissing ten gunste van de verzekeraar.

1. Al heeft het beschikkend gedeelte van een vonnis, gewezen door een strafgerecht dat over de vordering van de burgerlijke partij tegen de verdachte uitspraak

doet, bij toepassing van art. 1351 B.W. slechts betrekkelijk gezag van gewijsde, in die zin dat het slechts aan de in de zaak betrokken partijen kan worden toegeworpen en onder meer aan de tussenkomenende partij voor wie de beslissing bindend verklaard werd, reikt dit gezag ook nog tot andere personen, als de wet aldus beslist.

2. Wanneer de verzekeraar van de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen de leiding op zich heeft genomen van het geding tussen zijn verzekerde en de benadeelde, volgt uit de bepaling dat het tussen de verzekerde en de benadeelde gewezen vonnis aan hem kan worden toegeworpen, ook dat hij zich kan beroepen op het gezag van het rechterlijk gewijsde dat aan het vonnis verbonden is. (nr. 9 van de wet van 1 juli 1956).

N.V. Groupe Josi t./ Bosmans.

Gelet op het bestreden vonnis, op 29 januari 1965 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Bergen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 9 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, al erkent het dat eiseres de leiding op zich heeft genomen van het geding waarover beslist werd door het vonnis gewezen op 4 mei 1962 door de Politierechtbank te Boussu, die zich onbevoegd verklaarde om van de door verweerder tegen de verzekerde van eiseres ingestelde burgerlijke vordering kennis te nemen, wegens de in het voordeel van die verzekerde uitgesproken vrijspraak van de hem ten laste gelegde misdrijven, niettemin bedoelde eiseres ertoe veroordeelt verweerder schadeloos te stellen voor de ten gevolge van die misdrijven geleden schade,

terwijl eiseres aan verweerder de beschikkingen van de op 4 mei 1962 door de Politierechtbank te Boussu gewezen vonnis tegenwierp, terwijl artikel 9 van de wet van 1 juli 1956, dat afwijkt van de regels betreffende de exceptie van het rechterlijk gewijsde, bepaalt dat een vonnis, dat in een geschil tussen de benadeelde en de verzekerde is gewezen, aan de verzekeraar kan worden toegeworpen, die in feite de leiding op zich heeft genomen van het geding, terwijl noodzakelijk hieruit volgt dat de verzekeraar, die in feite de leiding op zich heeft genomen van een geding dat de benadeelde aan zijn verzekerde tegenstelde, ook het vonnis dat het geding beslecht heeft aan de benadeelde mag tegenwerpen, en dienvolgens, het bestreden vonnis derhalve niet mocht weigeren, zoals het dat heeft gedaan, bovengemeld vonnis van 4 mei 1962, waarin verweerder berust had, in acht te nemen:

Overwegende dat uit de niet betwiste vaststellingen van de bestreden beslissing blijkt dat de rechtsvordering van verweerder, die gegrond is op artikel 6 van de wet van 1 juli 1956, van eiseres de aanvullende herstelling opeist van een deel van het door hem ingevolge een verkeersongeval geleden nadeel, dat verweerder geen hoger beroep heeft ingesteld tegen het op 4 mei 1962 door de Politierechtbank van het kanton Boussu gewezen vonnis dat de bestuurder van de hem ten laste gelegde misdrijven vrijspreekt, bestuurder wiens burgerrechtelijke aansprakelijkheid door eiseres wordt gedekt, en dat zich derhalve onbevoegd verklaart om van de door verweerder tegen die bestuurder ingestelde burgerlijke vordering kennis te nemen; dat dit vonnis, op het hoger beroep van de procureur des Konings alleen, gewijzigd werd op 14 november 1962

door de Correctionele Rechtbank te Bergen en dus uitsluitend wat de strafvordering betreft; dat dit laatste vonnis in kracht van gewijsde is gegaan; dat eiseres, die beweert, zonder hieromtrent tegengesproken te worden de leiding op zich te hebben genomen van het geding beslecht door bovengemeld vonnis van 4 mei 1962, aan de huidige rechtsvordering de exceptie van het rechterlijk gewijsde tegenwerpt, door zich te beroepen op de bij artikel 9, lid 2, van de bovengemelde wet van 1 juli 1956 gestelde bepaling;

Overwegende dat het vonnis beslist dat het vonnis van 4 mei 1962 geen gewijsde zaak tussen de partijen van dat proces uitmaakte onder meer op grond dat « eiseres niet partij was bij de eerste instantie tussen verweerder en de bestuurder, verzekerde van de eiseres »; dat het vonnis er verder op wijst dat eiseres tevergeefs liet gelden dat ze de leiding van het geding op zich heeft genomen, daar uit de termen zelf van artikel 9 waarop zij zich beroept blijkt dat dit vonnis haar tegen-gevoerd kan worden; dat het bij lid 2 van deze wetsbepaling verleend vermogen voorbehouden is aan de verzekerde en aan het slachtoffer, daar dit vermogen dit is — een tussen die eerste twee gewezen vonnis aan de verzekeraar tegen te werpen —;

Overwegende, dat, indien het beschikkend gedeelte van een vonnis, gewezen door een strafrecht dat over de vordering van de burgerlijke partij tegen de beklagde uitspraak doet slechts bij toepassing van artikel 1351 van het Burgerlijk Wetboek, het betrekkelijk gezag van het rechterlijk gewijsde heeft, in die zin dat het slechts aan de in de zaak betrokken partijen kan worden tegengeworpen en onder meer aan de tussenkomende partij voor wie de beslissing bindend verklaard geweest is, dit gezag ook nog tot andere personen reikt, als de wet aldus beslist;

Overwegende dat door in artikel 9 van de wet van 1 juli 1956 te beschikken dat « het vonnis dat in een geschil tussen de benadeelde en de verzekerde is gewezen, niettemin aan de verzekeraar kan worden tegengeworpen, indien is komen vast te staan, dat de laatste in feite de leiding van het geding op zich heeft genomen », de wetgever heeft gemeend dat de door de verzekeraar aangenomen houding gedurende het proces tussen de in de zaak betreden partijen, van de regel is afgeweken volgens welke het gezag van het gewijsde deze verzekeraar niet kon worden opgelegd, daar het tot de partijen was beperkt;

Overwegende dat het gezag van dit rechterlijk gewijsde heersende in de rechtsverhouding tussen de benadeelde, de verzekerde en de verzekeraar, behoort het deze laatste evenzeer als de twee anderen, dit in te roepen;

Overwegende dat nu het vonnis, zonder daaromtrent bekritiseerd te zijn, erop heeft gewezen dat eiseres beweert, zonder te worden tegengesproken, de leiding op zich genomen te hebben van het geding beslecht door het vonnis van 4 mei 1962, niet kon beslissen, zonder artikel 9 van de in het middel vermelde wet van 1 juli 1956 te schenden, dat eiseres zich niet kon beroepen op het gezag van het rechterlijk gewijsde, dat verbonden is aan deze beslissing gewezen door de Politie-rechtbank te Boussu;

Om die redenen:

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder in de kosten;

Verwijst de zaak voor de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi, rechtdoende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 1 april 1966.

Voorzitter : M. Rutsaerts.

Raadsheer-verslaggever : M. Naulaerts.

Advocaat-generaal : Mr. Depelchin.

Advocaten : Mrs. Faurès en Van Leynseele.

1. Gerechtsdeurwaarders. — Directe belastingen. — K.B. van 22 september 1937. — Art. 82. — Vervolgingen door deurwaarders van de directe belastingen. — Wettelijk.
2. Directe belastingen. — Vervolgingen door de deurwaarders van de directe belastingen. — Inbeslagneming. — Beslag onder derden. — Dagvaarding tot geldigverklaring.

1. Volgens art. 60 van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen heeft de Koning voor de bepaling van de personen die met de procedures wat de vervolgingen in zaken van directe belastingen betreft gelast zijn, de macht om af te wijken van het gemene recht, neergeschreven in de artt. 24 van het decreet van 14 juni 1813 en 61 Rv., volgens welke het aanhangig maken van gerechtelijke procedures voor een rechtscollege uitsluitend voorbehouden is aan de gerechtsdeurwaarders.

2. Volgens art. 82 K.B. van 22 september 1937 mogen de deurwaarders van de directe belastingen wat de vervolgingen inzake directe belastingen betreft de inbeslagnemingen doen. Onder inbeslagnemingen dient ook het beslag onder derden te worden begrepen. Die deurwaarders zijn niet alleen bevoegd om een beslag onder derden aan te zeggen, doch ook om de andere formaliteiten ervan te vervullen welke nodig zijn om het beslag tot een goed einde te brengen, namelijk om de dagvaarding tot geldigverklaring aan te zeggen.

De Corte t./ Hoofdontvanger der directe belastingen te Brugge.

Gelet op het bestreden arrest, op 13 mei 1964 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artt. 107 van de Grondwet, 24 van het decreet van 14 juni 1913 houdende reglement op de organisatie en de dienst van de deurwaarders, 61, 2°, van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, 563 van hetzelfde wetboek, gewijzigd door artikel 1 van het koninklijk besluit nr 301 van 30 maart 1936, 60 van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 15 januari 1948, 75, 77, 82, inzonderheid leden 1 en 2, van het koninklijk besluit van 22 september 1937, tot ordening van sommige koninklijke besluiten die genomen werden ter uitvoering van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen, 56 van evengenoemd koninklijk besluit, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 4 november 1957;

doordat het bestreden arrest, hoewel het erkent dat uit kracht zowel van artikel 24 van het decreet van 14 juni 1813 houdende reglement op de organisatie en de dienst van de deurwaarders als van artikel 61 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, de dagvaarding in burgerlijke zaken betekend worden door de gerechtsdeurwaarders die bij een rechtbank geïmmatriculiseerd zijn, en dat deze regel het gemeen recht vormt, de door eiser opgeworpen exceptie van niet-ontvankelijkheid afwijst, die hieruit afgeleid was dat de door verweerder ingestelde eis tot geldigverklaring van een beslag onder

derden ingeleid was door een akte welke een deurwaarder van de belastingen betekend had, en, de beslissing van de eerste rechter wijzigende, die eis onvanke-lijk verklaart, zulks om de redenen dat art. 82 van het koninklijk besluit van 22 september 1937 van het gemeen recht afwijkt, wanneer het bepaalt dat de vervolgingen inzake directe belastingen gedaan worden niet alleen door de deurwaarders bij de hoven en rechtbanken, maar ook door de deurwaarders van de directe belastingen en dat er dient te worden aangenomen, gelet op de algemene draagwijdte van voormeld artikel, dat het woord « inbeslagneming », voorkomende in het tweede lid van voormeld artikel, niet alleen het beslag onder derden zelf behelst, maar ook al de formaliteiten die met het beslag gepaard gaan, zoals onder meer de betekening van het exploit strekkende tot de vanwaardeverklaring van bedoeld beslag, en dat het geen zin zou hebben een belastingdeurwaarder toe te laten beslag onder derden te leggen, zonder hen de bevoegdheid te verlenen de formaliteiten te vervullen welke onmisbaar zijn opdat dit beslag zou kunnen uitgevoerd worden; dat artikel 75 van het koninklijk besluit van 22 september 1937 impliceert dat de deurwaarders van de belastingen bevoegd zijn tot het vervullen van al de formaliteiten door titel VII, boek V, eerste deel, van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering voorgeschreven; dat art. 77 van hetzelfde besluit impliceert dat de belastingdeurwaarders ertoe bevoegd zijn akten van gerechtelijke vervolgingen, zoals de betekening van de dagvaarding tot geldigverklaring van een beslag onder derden uit te voeren,

terwijl, eerste onderdeel, artikel 60 van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 15-1-1948, ter uitvoering waarvan de in de artikelen 75, 77 en 82 van het koninklijk besluit van 22-9-1937 vervatte bepalingen genomen zijn, aan de Koning geen macht toekent tot het wijzigen van de regel, blijkende uit artikel 24 van het decreet van 14-6-1813, houdende reglement op de organisatie en de dienst van de deurwaarders, en uit artikel 61 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, regel volgens welke de dagvaardingen betekend worden door een deurwaarder bij een hof of een rechtbank, en terwijl, bijgevolg, in de onderstelling dat evengenoemde artikelen 75, 77 en 82 van voormeld koninklijk besluit de draagwijdte zouden hebben welke het arrest daaraan toekent, de rechter verplicht was ze niet toe te passen, uit oorzaak van niet-conformiteit met de wet (schending van de artikelen 107 van de Grondwet, 24 van het decreet van 14-6-1813 houdende reglement op de organisatie en de dienst van de deurwaarders en 61 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering),

tweede onderdeel, de in artikel 82 van het koninklijk besluit van 22-9-1937 vervatte bepalingen niet tot doel hebben af te wijken van voormelde regel, volgens welke de dagvaardingen door een deurwaarder bij een hof of een rechtbank worden betekend, doch alleen te bevestigen dat de gerechtsdeurwaarders de macht hebben bepaalde handelingen te verrichten welke voorheen uitsluitend behoorden tot de bevoegdheid van de dragers van dwangbevelen, naderhand deurwaarders van de belastingen genoemd, maar zonder aan dezen de macht te verlenen om exploten van dagvaarding voor de rechtbank te betekenen (schending van de artikelen 24 van het decreet van 14-6-1813, 61 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, 75, 77 en 82 van het koninklijk besluit van 22-9-1937);

derde onderdeel, waar artikel 82, lid 2, van het koninklijk besluit van 22-9-1937 bepaalt dat de deur-

waarders van de directe belastingen de dwangbevelen, de inbeslagnemingen en de vorderingen doen, men van de in deze bepaling vervatte uitdrukking « inbeslagneming doen » een verruimende, en juist daardoor onaan- nemelijke interpretatie geeft, zo men ze, zoals het be- streden arrest begrijpt als dekkende niet alleen het beslag onder derden zelve doch tevens de formaliteiten die met het beslag gepaard gaan, zoals onder meer de betekening van het exploit strekkende tot de geldig verklaring van bedoeld verslag (schending van de ar- tikelen 75, 77, 82 van het koninklijk besluit van 22-9-1937, en 563 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvoor- dering);

vierde onderdeel, de macht van de deurwaarders van de belastingen, om een exploit van dagvaarding tot geldigverklaring van een beslag onder derden te bete- ken, noch uit de aan de administratie verleende fa- culteit, wanneer zij zich niet op het voorrecht van de Schatkist kan beroepen, een beslag onder derden te laten uitvoeren mits inachtneming van de door het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering voorgeschre- ven vormen, noch uit de aan de deurwaarders van de belastingen toebehorende macht om daden van gerech- telijke vervolgingen te stellen, kan afgeleid worden (schending van de artikelen 75, 77, 82 van het ko- ninklijk besluit van 22-9-1937, 56 van dit koninklijk besluit zoals gewijzigd bij het koninklijk besluit van 4-11-1957 en 97 van de Grondwet);

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat artikel 60 van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen aan de Koning de macht toekent de wijze te regelen waarop men dient te handelen onder meer voor de vervolgin- gen;

Overwegende dat alzo niet alleen de regeling van de te volgen procedures wat de vervolgingen in zaken van directe belastingen betreft, maar tevens de bepaling van de personen die met die procedures gelast zijn, aan de uitvoerende macht wordt overgelaten;

Overwegende dat de Koning derhalve gemachtigd was om daarbij af te wijken van het gemeen recht, neer- geschreven in de artikelen 24 van het decreet van 14-6-1813 en 61 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, volgens welke het aanhangig maken van gerechtelijke procedures voor een rechtscollege uit- sluitend voorbehouden is aan de deurwaarders, ge- hecht aan de hoven en rechtbanken en ingeschreven op de deurwaardersrol;

Overwegende dat het onderdeel naar recht faalt;

Wat het tweede en het derde onderdeel betreft :

Overwegende dat artikel 82 van de bij koninklijk besluit van 22-9-1937 gecoördineerde koninklijke be- sluiten, getroffen tot uitvoering van de wetten betref- fende de inkomstenbelastingen, bepaalt dat « de ver- volgingen inzake directe belastingen gedaan worden door de deurwaarders bij de hoven en rechtbanken of door de deurwaarders van de directe belastingen » en dat « ene en andere, in die hoedanigheid, de dwangbe- velen, de inbeslagnemingen en de verkopingen doen »;

Overwegende dat dit artikel deel uitmaakt van het zesde deel van het hoofdstuk E van gemelde gecoördi- neerde koninklijke besluiten, welk hoofdstuk uitslui- tend betrekking heeft op de « vervolgingen »; dat de voorgaande delen van dit hoofdstuk over de te volgen procedures handelen, waaronder het derde deel van de vervolgingen tegen derde houders en het « arrestbeslag » regelt;

Overwegende derhalve dat het « arrest-beslag » onder de in artikel 82 gebezigde algemene benaming « inbeslagnemingen » dient begrepen te worden ;

Overwegende dat de algemene termen van bedoeld artikel 82 niet toelaten een onderscheid te maken tussen het eigenlijk beslag en de eis tot het geldig verklaren ervan ; dat beide formaliteiten nauw met elkander verbonden zijn en er geen redenen voorhanden zijn om aan te nemen dat het koninklijk besluit heeft bedoeld de deurwaarders van de belastingen, die door voormeld artikel op dezelfde voet worden gesteld als de deurwaarders bij de hoven en rechtbanken thans gerechtsdeurwaarders, wel bevoegd te verklaren om een beslag onder derden te betekenen, doch niet om de andere formaliteiten te vervullen, welke nodig zijn om het beslag tot een goed eind te brengen, namelijk om de dagvaarding tot geldigverklaring ervan aan te zeggen ;

Overwegende dat de onderdelen naar recht falen ;

Wat het vierde onderdeel betreft :

Overwegende dat de door het tweede en het derde onderdeel gecritiseerde redenen van het arrest met betrekking tot de algemene draagwijdte van artikel 82 van het koninklijk besluit van 22-9-1937, volstaan om de beslissing wettelijk te rechtvaardigen ; dat derhalve dit onderdeel, dat tegen overtuigende redenen is gericht, bij gebrek aan belang, niet ontvankelijk is ;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening ;
Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 16 november 1966.

Voorzitter : M. Dellois.

Raadsheren : M.M. Bareel en Sury.

Advocaat-generaal : Mr. Dykmans.

Advocaten : Mrs. Bonjé, Sneyers en Abrahams.

Voorrechten. — Wet van 3 januari 1958. — Leverancier van materialen voor werken voor rekening van de Staat. — Overdracht door de aannemer der werken van zijn schuldvordering op de Staat aan een geldschietster. — De Staat betaalt aan de geldschietster. — Daarna verzet van de leverancier en derden-beslag bij de geldschietster. — De leverancier heeft geen voorrecht op de gelden die bij de geldschietster berusten.

Een leverancier had materialen geleverd aan een aannemer voor de aanleg van een weg, die de aannemer bouwde voor rekening van de Staat. Met het oog op datzelfde werk, waarvoor een bank aan de aannemer voorschotten gaf, had de bank zich de schuldvordering van de aannemer op de Staat laten cederen. Nadat de Staat reeds ingevolge die cessie aan de bank betaald had, deed de leverancier voor zijn schuldvordering verzet bij de Staat en legde derden-beslag onder de bank. De volgende dag werd de aannemer failliet verklaard. Daar de bank een saldo had, wenste zij het aan de curator over te maken, maar de leverancier beweerde dat zijn beslag geldig moest verklaard worden omdat hij een voorrecht had op het nog bij de bank berustende saldo.

Aan het voorrecht van de leveranciers van materialen, welke dienen voor de uitvoering van de voor rekening van de Staat verrichte of te verrichten werken (voorrecht op de fondsen die in de kassen van de rekenplichtigen zijn gedeponeerd om aan de aannemers

van die werken te worden uitgekeerd), is geen volgrecht verbonden waardoor bewust voorrecht ook na de uitbetaling van deze fondsen door de Staat zou voortbestaan om op gelden te slaan in handen van de geldschietster van de aannemer, geldschietster die als cessionaris van de schuldvordering van de aannemer betaling ontvangen heeft.

Satic t./ Faillissement Namac en Bank van Parijs en van de Nederlanden.

Gelet op de uitgifte van het bestreden vonnis door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen op 30 juni 1965 gewezen ;

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar vorm en termijn ;

Overwegende dat aan de vennootschap Namac twee aanbestedingen toegewezen werden in verband met twee reeksen van werken, voor rekening van de Staat, aan de autosnelweg Prins Boudewijn, zijnde vak Hasselt, eerste percel, bestek nummer Z/44 van 1961 en vak Paal-Kuringen, vierde perceel, bestek nummer Z/393 van 1960 ;

Overwegende dat de appellerende vennootschap, dewelke in dit arrest haar verkorte naam Satic zal dragen, aan de aannemer de vennootschap Namac materialen geleverd heeft die voor de uitvoering van bedoelde werken dienden ;

Overwegende, anderdeels, dat de vennootschap Banque de Paris et des Pays-Bas (dewelke in dit arrest de Bank genoemd zal worden) als geldschietster van de aannemer Namac is opgetreden, met het oog op de uitvoering van bedoelde werken, gelijk zij, bovendien, als geldschietster van Namac is opgetreden met het oog op de uitvoering van andere werken die door Namac aangenomen zijn voor rekening van andere opdrachtgevers ; dat tot waarborg van de voorschotten door de Bank verleend met het oog op de uitvoering van al deze werken, Namac hare schuldvorderingen zo tegen de Staat als tegen haar andere opdrachtgevers, aan de Bank heeft afgestaan ;

Overwegende dat door Satic gesteld wordt dat haar op 20 december 1962 door Namac een bedrag groot in principaal 738.989 frank verschuldigd bleef ; dat tot invordering van deze geldsom, op 20 december 1962, ten verzoeken van Satic twee derden-beslagen gelegd werden : een beslag in handen van de Staat, een ander in handen van de Bank ;

Overwegende dat daags daarna, dat is op 21 december 1962, de vennootschap Namac failliet was verklaard en Mr. Sneyers tot curator van het faillissement aangesteld was ;

Overwegende dat door Satic, voor de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, de geldigverklaring werd gevorderd van beide beslagen ; dat de Bank vrijwillig tussengekomen is in het proces tot geldigverklaring van het in haar handen gelegd beslag en wel om, samen met de gedaagde curator de vordering te betwisten ; dat de Bank, nadat zij schulden van Namac betaald heeft, dewelke verband houden met de verschillende aannemingen van Namac, zo voor rekening van de Staat als voor rekening van hare andere opdrachtgevers, een saldo in handen heeft dat voortvloeit uit betalingen die zij als cessionaris van de schuldvorderingen van Namac tegen haar verschillende opdrachtgevers van deze laatsten ontvangen heeft ;

dat de Bank daarom aan de Rechtbank akte heeft gevraagd dat zij bereid was gezegd saldo aan de curator te betalen, zodra de in zijne handen door schuldeisers van de gefailleerde gelegde beslagen geheven zouden worden ;

Dat de Rechtbank het beslag gelegd in handen van de Staat geldig heeft verklaard uit overweging dat overeenkomstig de wet van 3 januari 1958 (betreffende de cessies en inpandgevingen van schuldvorderingen op de Belgische Staat uit hoofde van werken en leveringen), de schuldvordering van Satic tegen Namac bevoorrecht was op de in de kassen van de rijksrekenplichtigen in beslag genomen gelden ;

dat de Rechtbank integendeel het beslag gelegd in handen van de Bank ongeldig heeft verklaard uit overweging dat de schuldvordering van Satic tegen Namac niet bevoorrecht was op de gelden van de Bank ;

Overwegende dat Satic beroep heeft ingesteld tegen deze laatste beschikking van het vonnis en de in eerste aanleg tussengekomen Bank in de zaak geroepen heeft voor het Hof ; dat de curator en de Bank tot bevestiging van het vonnis concluderen met toewijzing van de kosten van beroep ;

Overwegende dat uit aanmerking van de wetbepalingen in zake faillissement, aan Satic de door haar gevorderde geldigverklaring niet toegewezen kan worden dan voor zo ver Satic een voorrecht geniet op waarden die van de Staat op de Bank zijn overgedragen ;

Overwegende dat aan Satic geen dergelijk voorrecht kan toegekend worden ;

Overwegende dat, zoals reeds vernomen, aan de Bank de schuldvorderingen van Namac werden afgestaan die deze tegen de Staat bezat uit hoofde van de aanbestedingen waarvan sprake ; dat, overeenkomstig art. 3 al. 2 van de wet van 3 januari 1958 de afstand van deze schuldvorderingen uitwerking heeft gehad zolang Satic geen verzet in handen van de Staat aantekende tegen de betaling door de Staat van de prijs der aannemingen aan hen die op deze prijs aanspraak hebben, dat is Namac of hare eventuele rechthebbenden : dat bewuste afstand, derhalve, uitwerking heeft gehad tot de 20 december 1962 ; dat tot dit verzet geschiedde (hetwelk door de Staat naar behoren in acht is genomen) aan de Bank betalingen op afrekening rechtmatig door de Staat gedaan werden, naar gelang van het voor de aannemingen van Namac door de Staat verschuldigde ;

Overwegende dat er aan het voorrecht van de leveranciers van materialen welke dienen voor de uitvoering van de voor rekening van de Staat verrichte of te verrichten werken (voorrecht op de fondsen welke in de kassen van de rijksrekenplichtigen zijn gedeponneerd om aan de aannemers van deze werken te worden uitgekeerd) geen volgrecht is gehecht, waardoor bewust voorrecht ook na de uitbetaling van deze fondsen door de Staat zou voortbestaan om op gelden te slaan in handen van de geldschietster van de aannemer, dewelke, als cessionaris van de schuldvordering van de aannemer, door de Staat betaald werd ; dat de wet van 3 januari 1958, wel verre van dergelijk volgrecht vast te stellen, zulks heeft verworpen ; dat, immers, uit artt. 2 en 3 van de wet voortvloeit dat ten einde het tenietgaan van het voorrecht, dat op de fondsen slaat in de kassen van de Staat te voorkomen, de wetgever het nodig heeft geacht dat de bevoorrechte schuldeiser van de aannemer verzet zou aantekenen in handen van de Staat om de Staat te verbieden zich van de fondsen te ontdoen ; dat aldus in de wet een bedoeling is uitgedrukt die reeds in de memorie van toelichting van de wet tot uiting was gekomen, namelijk dat er op dit punt niet afgeweken zou worden van het stelsel van de vroegere wetgeving (Decreet van 26 Pluvisse - 28 Ventose jaar II, enz.) waarbij aan het voorrecht waarvan sprake geen volgrecht gehecht was ;

Overwegende dat door Satic, desniettegenstaande wordt voorgesteld dat in huidige geval, de gelden die door de Staat aan de Bank werden overgemaakt (dat is, zoals

reeds vernomen, vóór het verzet van Satic op 20 december 1962) wel nog altijd deel uitmaken van de fondsen die door de Staat aan Namac verschuldigd zijn uit hoofde van de aanbestedingen waarvan sprake ;

Dat door Satic, tot staving van deze stelling, wordt betoogd dat de Bank het bewijs niet levert, en wel aan de hand van onderscheidene rekeningen in haar boeken, dat de sommen die door de Staat aan de Bank werden uitbetaald, ten gevolge van de schuldvorderingen-afstand door Namac aan de Bank toegestaan, door de Bank niet aangewend werden dan tot dekking van de schuldvorderingen die tegen Namac uit hoofde van de aanbestedingen zijn ontstaan ; dat daaruit, volgens Satic, zou voortvloeien dat de Bank deze sommen niet definitief verkregen heeft, en dat deze sommen in het patrimonium van de Bank niet opgenomen zijn ;

dat de Staat immers alleen op grond van een schijnbare titel, dewelke wettelijk geen uitwerking kon hebben, betalingen heeft gedaan aan de Bank ; dat deze laatste de gelden enkel als loutere precaire bezitter behoudt en zij voor een oneigenlijk bewaarder van de gelden is te houden voor rekening van de Staat ; dat, kortom, de gelden die door de Staat aan de Bank overgemaakt zijn, in werkelijkheid als in de kassen van de Staat gedeponneerd te beschouwen zijn ;

Overwegende dat er in de argumentatie van Satic, vermenging is ingeslopen van twee uit elkaar te houden rechtsfazen ;

Overwegende, enerzijds, dat, zoals uit het bovenstaande voorkomt de schuldvorderingen-afstanden die tussen Namac en haar geldschietster, de Bank, gesloten werden, de Bank tot eigenlijke schuldeiseres heeft gemaakt van de verschillende opdrachtgevers van Namac, en inzonderheid van de Staat ; dat wat betreft de schuldvorderingen-afstanden die met de aanbestedingen verband houden, deze afstanden, zoals voortspruit uit art. 3 al. I der wet van 3 januari 1958, uitwerking hebben gehad, in de mate van het gemeen recht, tot 20 december 1962 ; dat, bijgevolg, de gelden, die door de verschillende opdrachtgevers van Namac, en inzonderheid door de Staat (ot het verzet) aan de Bank overgedragen werden, wel, overeenkomstig het gemeen recht, aan de schuldeiseres van de opdrachtgevers, waartussen de Staat, krachtens een rechtsgeldige titel betaald werden zodat deze gelden, overeenkomstig het gemeen recht, in het patrimonium overgegaan zijn van de schuldeiser (de Bank hier) die van zijn schuldenaar het hem verschuldigde ontvangt ; dat er, in één woord, geen de minste reden bestaat om tot deze verdwaalde mening te geraken dat de Bank slechts een precair bezit zou hebben van wat haar door de Staat werd betaald en dat zij dit voor rekening van de Staat zou bewaren ;

Overwegende anderzijds, dat mocht de Bank gelden die haar door de Staat in de eigenlijke zin van de woorden betaald werden, gecompenseerd hebben met betalingen, door haar gedaan, van schulden van Namac die uit andere aannemingen zijn ontstaan dan de aanbestedingen waarvan sprake de Bank in dit geval, weliswaar, het voorschrift van art. 3, al. 2, tweede gedeelte der wet van 3 januari 1958 zou hebben verzuimd ; dat het echter, in huidige zaak, van alle belang is ontbloeit de juridische gevolgen van dit verzuim te onderzoeken, tenzij om vast te stellen dat, ondanks dit verzuim, de schuldvorderingen-afstanden en de diensgevolge door de Staat vóór elk verzet van Satic gedane betalingen, rechtsgeldig waren en gebleven zijn, volle uitwerkingen hebben gehad zodat vanaf de betalingen de gelden van de Staat opgehouden hebben tot het patrimonium van de Staat te behoren ;

Om deze redenen,

Het Hof,

gelet op art. 24 der wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan;

gehoord, in openbare zitting, het eensluidend advies van de Heer Advokaat-generaal Dykmans;

Ontvangt het beroep; verklaart het ongegrond;

Ontzegt appellante haar beroep;

Bevestigt het bestreden vonnis;

Verwijst appellante in de kosten van het beroep.

NOOT: Het vonnis van de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen van 30 juni 1965, dat door vorenstaand arrest bevestigd is, wordt door professor de Rijke besproken in R.C.J.B., 1966, 42, waar tevens in noot 13 betreffende de afwezigheid van volgrecht verwezen wordt naar Kooph. Brussel, 26 mei 1923, Pas. 1924, III, 17 en naar de noot Sarrut onder Cass. fr. 4 juli 1949, D., 1949, 459.

HOF VAN BEROEP TE GENT

6e Kamer. — 17 oktober 1966.

Voorzitter: M. Carnewal.

Raadsheren: M.M. Lefebvre en De Brauwere.

Advocaat-generaal: M. Ely.

Advocaten: Mrs. Steghers, Vannieuwenhoven, Campers en Hubené.

1. **Oplichting.** — Begrip. — « Voordelenovereenkomst ».
2. **Opzet.** — Eenheid van opzet tussen feiten van oplichting en andere feiten van oplichting waarvoor verdachte reeds gestraft is. — Eenheid van opzet tussen die feiten en feiten van woeker. — Een enkele straf.

1. — Opdat er bij een z.g. voordelenovereenkomst strafbare oplichting zou zijn, is niet vereist dat de afgifte van de afgetroegelde zaak een nadeel zou berokkenen aan de persoon die opgelicht werd. Het volstaat dat de verdachte door de bedrieglijke handelingen die de rechter omschrijft, de fondsen bekomen heeft en ze aangewend heeft tot risico dragende verrichtingen: een dergelijke aanwending dient als een onrechtmatige toe-eigening beschouwd te worden.

2. — Daar het Hof constateert enerzijds dat er eenheid van misdadig opzet bestaat tussen de feiten van oplichting waarvoor verdachte vervolgd wordt, en soortgelijke in dezelfde periode gepleegde feiten waarvoor hij reeds door een in kracht van gewijsde gegane beslissing veroordeeld is, anderzijds dat er tussen de feiten van woeker waarvoor verdachte thans ook terechtstaat en de voornoemde feiten van oplichting eveneens eenheid van opzet bestaat, dienen alle feiten samen door één enkele straf beteugeld te worden en oordeelt het Hof dat de reeds door de vorige beslissing uitgesproken straf ook zal gelden als beteugeling zowel van de feiten van oplichting als van de feiten van woeker.

Goebeert t./O.M., De Ruyck e.a.

Verdacht van:

te Gent, in het gerechtelijk arrondissement Gent en elders in het Rijk, op verscheidene stonden tussen 20 juni 1958 en 31 december 1961, de feiten de voortdurende en opeenvolgende uitwerking zijnde van eenzelfde misdadig inzicht in hoofde van de verdachte, en de verjaring

van de openbare vordering regelmatig gestuit geweest zijnde door daden van onderzoek en vervolging.

Met het doel om zich een zaak toe te eigenen die aan een ander toebehoort, zich fondsen, meubelen, schuldbrieven, kwijschriften, ontheffingen van schuld te hebben doen afgeven of afleveren, hetzij door valse namen of valse hoedanigheden te gebruiken, hetzij door bedrieglijke handelingen aan te wenden om aan het bestaan van valse ondernemingen, van een ingebeelde macht of van een ingebeeld krediet te doen geloven, om hoop of vrees voor een goede uitslag, een ongeval of enige andere hersenschimmige gebeurtenis te verwekken, of op een andere wijze van het vertrouwen of van de lichtgelovigheid misbruik te maken,

B. Gewoonlijk misbruik makend van de behoeften of van de onwetendheid van de ontleners, zich op grond van een onder gelijk welke vorm aangegane geldlening, voor zich zelf of voor een ander, een interest of andere voordelen, die klaarblijkelijk de normale rentevoet en de dekking van het risico van de lening overschrijden te hebben doen beloven

De rechtbank, rechtdoende op tegenspraak:

— Hield voor bewezen de feiten vermeld sub. A en B van de dagvaarding, met uitzondering evenwel van de feiten B/1, 11, 14, 16, 19, 20, 21, 23 en 25 (contract nr. 5905102), met dien verstande dat de feiten van oplichting begrepen in de telastlegging A zich situeren tussen 20-6-1958 en 12-2-1960 en de sub. B voorzien strafbare feiten zich situeren tussen 20 juni 1958 en 30 december 1959, met aanneming dat de feiten voorzien sub. A en B eng met elkaar verbonden zijn en de voortdurende en opeenvolgende uitwerking in hoofde van de beklaagde blijken te zijn van éénzelfde misdadig opzet;

— stelde vast dat de beklaagde uit hoofde van de feiten sub. A reeds veroordeeld werd door een in kracht van gewijsde gegane arrest van 16 februari 1963 gewezen door het Hof van beroep te Brussel, zodat er uit dien hoofde geen nieuwe straf diende te worden uitgesproken;

— veroordeelde de beklaagde uit hoofde van de feiten vermeld sub. B van de dagvaarding, tot een gevangenisstraf van zes maanden en een geldboete van duizend frank, verhoogd met 190 opdecimen, aldus gebracht op 20.000 frank of een vervangende gevangenisstraf van drie maanden;

— verwees de veroordeelde in de kosten ten bate van de Staat, begroot op 92.764 frank;

— verklaarde dat deze kosten invorderbaar zijn bij lijfswang en bepaalde de duur op drie maanden;

— ontsloeg de veroordeelde van de vervolging voor de feiten B/1, 11, 14, 16, 19, 20, 21, 23, en 25 (contract nr. 5905102);

— beval de teruggave van de in beslag genomen stukken aan de personen bij wie ze in beslag genomen werden;

— zegde dat er geen redenen voorhanden zijn om de onmiddellijke aanhouding van de veroordeelde te bevelen;

Op burgerlijk gebied:

Verwees de veroordeelde om bij wijze van schade-loosstelling te betalen:

1) aan de B.P. De Ruyck Adhemar, een provisie van 24.500 frank;

2) aan de B.P. Baert Carolus, een bedrag van 26.338 frank;

3) aan de B.P. Miltau Hubert, een provisie van 35.000 frank;

4) aan de B.P. Maebe Daniel, een provisie van één frank;

5) aan de B.P. Meire Denise, een provisie van één frank;

6) aan de B.P. Packeu Oscar, een provisie van één frank;

Verwees de veroordeelde bovendien tot de vergoedende intresten vanaf 6-9-1961 tot en met 8-12-1965 op het aan de B.P. Baert Carolus toegewezen bedrag, en tot de gerechtelijke intresten op alle aan de burgerlijke partijen toegekende bedragen;

Verwees hem bovendien in de kosten;

Achte geen termen voorhanden te zijn om het vonnis uitvoerbaar bij voorraad te verklaren;

Bij vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Gent, correctionele Kamer met drie rechters, gedagtekend 16 maart 1966, waarvan de beklaagde en het Openbaar Ministerie beroep ingesteld hebben, *beiden* op 25 maart 1966;

Overwegende dat, ofschoon regelmatig opgeroepen, de burgerlijke partijen Maebe Daniel en Meire Denise ter terechtzitting niet zijn verschenen en derhalve verstek laten gaan;

Overwegende dat de beklaagde evenals het Openbaar Ministerie tijdig en op geldige wijze beroep hebben aangegetekend;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof dd. 20 juni 1966, de burgerlijke partij De Ruyck Adhemar op regelmatige wijze incidenteel beroep heeft ingesteld;

I. — Op strafrechtelijk gebied:

Overwegende dat op passende gronden die het Hof bijtreedt de eerste rechter de telastlegging A in hoofde van de beklaagde voor bewezen heeft aangenomen en terecht heeft beslist dat de feiten zich situeren tussen 20 juni 1958 en 12 december 1960;

Overwegende dat de beklaagde vóór het Hof ten onrechte voorhoudt dat de door hem gepleegde feiten geen oplichting zijn, daartoe aanvoerend dat de ondertekenaars der z.g.n. voordelenovereenkomsten geen nadeel zullen ondergaan, nu de N.V. Maatschappij voor Volkskrediet en Financiering ten hunne opzichte haar contractuele termijn verplichting naleeft;

Overwegende daaromtrent dat het ene niet vereist is opdat er strafbare oplichting zou zijn, dat de afgifte van de opgelichte zaak aan de persoon die opgelicht werd een nadeel zou berokkenen; zodat, ter zake, het op strafrechtelijk gebied onverschillig is of de N.V. Maatschappij voor Volkskrediet en Financiering hare verplichtingen al dan niet zal naleven; dat het volstaat op grond van de gegevens van het onderzoek vast te stellen dat de beklaagde, door de in het vonnis a quo aangehaalde bedrieglijke handelingen, de fondsen vermeld in de telastlegging bekomen heeft en ze aangewend heeft tot risico dragende verrichtingen zoals in het deskundig verslag D'Haese omschreven; dat dergelijke aanwending als een onrechtmatige toeigening dient beschouwd te worden;

Overwegende dat wat de feiten der telastlegging B betreft, de eerste rechter terecht heeft geoordeeld dat tr. uitzondering van de leningen sub. B 1, 11, 14, 16, 19, 20, 21, 23 en 25, de aangerekende interest bij het verlenen van de overige leningen de normale rente en de dekking van het risico aanzienlijk overtrof en de telastlegging wat die leningen betreft, als bewezen diende te worden aangezien;

Overwegende dat zoals de eerste rechter beslist heeft, de weerhouden feiten der telastlegging B zich situeren tussen 20 juni 1958 en 30 december 1959;

Overwegende dat, nu de beklaagde wegens soortgelijke in dezelfde periode gepleegde feiten als deze sub A omschreven, reeds veroordeeld werd door het Hof van beroep te Brussel, bij een in kracht van gewijsde gegaan arrest dd. 16 februari 1963, de eerste rechter terecht geoordeeld heeft dat deze straf als beteugeling kon gelden voor de thans weerhouden telastlegging A;

Overwegende echter dat, naar het oordeel van het Hof, de bij hoger vermeld arrest tegen de beklaagde uitgesproken straf ook als beteugeling mag gelden voor de thans weerhouden feiten der telastlegging B; dat immers vooreerst deze veroordeling tegen de beklaagde uitgesproken werd, na aanneming van eenheid van opzet, ook wegens soortgelijke en in dezelfde periode gepleegde feiten als deze sub B omschreven; dat voorts, zoals overigens de eerste rechter aangenomen heeft, de weerhouden feiten der telastlegging B en deze der telastlegging A gevolgd zijn uit éénzelfde misdadig opzet zodat zij samen door één straf dienen beteugeld te worden;

II. — Op burgerlijk gebied:

Overwegende dat de eerste rechter terecht de respectieve eisen der burgerlijke partijen Maebe Daniel, Meire Denise en Packeu Oscar inwilligde die er toe strekten een provisionele schadevergoeding van één frank te bekomen;

Overwegende dat wat betreft de eisen der burgerlijke partijen De Ruyck Adhemar, Baert Carolus en Miltau Hubert, bij ontstentenis van enige afrekening tussen hen en de N.V. Socrefina het vooralsnog niet mogelijk is de juiste omvang te bepalen van de schade die zij door de strafbare handeling van de beklaagde hebben geleden; dat er derhalve termen zijn om ook aan deze burgerlijke partijen slechts een provisionele vergoeding van één frank toe te wijzen, waardoor hun rechten gevrijwaard zijn en er geen gevaar bestaat dat de provisie de werkelijk geleden schade zou overtreffen;

Op die gronden:

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak, behalve ten overstaan van de burgerlijke partijen Maebe Daniel en Meire Denise, die verstek laten gaan;

Gelet op het artikel 24 der Wet van 15 juni 1935, de artt. 186 en 211 van het Wetboek van Strafvordering, en de artikelen aangehaald in het vonnis a quo, al deze wetsbepalingen door de heer Voorzitter ter terechtzitting van heden aangeduid;

Alle strijdige conclusies als ongegrond van de hand wijzend;

Verklaart de beroepen ontvankelijk en erover beslissend;

Bevestigt het aangevochten vonnis behalve waar de beklaagde wegens de weerhouden feiten der telastlegging B veroordeeld werd tot een gevangenisstraf van zes maanden en een geldboete van 1.000 fr. x 20.000 fr. of 3 maanden vervangende gevangenisstraf, en over de eis der burgerlijke partijen De Ruyck Adhemar, Baert Carolus en Miltau Hubert werd gestatueerd;

Doet het te niet dienaangaande, en opnieuw wijzende:

Verstaat dat de tegen de beklaagde bij het in kracht van gewijsde gegaan arrest van het Hof van beroep te Brussel dd. 16 februari 1963 uitgesproken straf ook zal gelden als beteugeling voor de thans weerhouden feiten der telastlegging B.;

Veroordeelt de beklaagde om aan de burgerlijke partijen De Ruyck Adhemar, Baert Carolus en Miltau Hubert, ieder een provisionele schadevergoeding te betalen van één frank;

Veroordeelt de beklaagde tot de kosten van beroep gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie, begroot op 1187 frank, alsmede tot de kosten van beroep gevallen aan de zijde der onderscheidene burgerlijke partijen;

Verstaat dat de door de eerste rechter uitgesproken lijfswang van drie maanden tot invordering der kosten van eerste aanleg gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie, zich zal uitstrekken tot het invorderen der kosten van beroep gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie;

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE TONGEREN (Zetelend in zaken van koophandel).

29 oktober 1965.

Voorzitter: M. Driessen.

Rechters: M.M. Meers en Toppet.

Advocaten: Mrs. Stas loco Dessart en Deckers.

Architect. — Bewijs van het contract. — Winstderving wegens stopzetting.

Het feit dat het plan der werken de naam en de handtekening van een architect draagt, bewijst op zich zelf het bestaan van een contract tussen de architect en de aanbesteder niet. De rechtbank beveelt een getuigenverhoor over feiten, die, als ze bewezen zijn, de eis van de architect kracht zouden bijzetten.

De architect kan geen vergoeding wegens winstderving ten gevolge van stopzetting van het contract vorderen, als blijkt uit een door hem geschreven brief dat hij het contract als beëindigd beschouwt, enkel ereloon eist en geen gewag of voorbehoud maakt betreffende winstderving.

Van der Maesen t./ Vanlessen.

Gezien de stukken van het geding en namelijk de inleidende dagvaarding van gerechtsdeurwaarder Maurice Wagemans te Tongeren in datum van twee en twintig januari 1900 vijf en zestig, strekkende tot het bekomen van 9.000 fr. ten titel van erelonen voor verbouwingen en van 10.000 fr. ten titel van winstderving wegens stopzetting van het tussen partijen gesloten contract;

Overwegende dat verweerder iedere overeenkomst met aanlegger ontkent, doch beweert dat hij alleen met een genaamde Ulrix was overeengekomen over het opstellen van een plan mits een ereloon van 5.000 fr.

Overwegende dat aanlegger zijn eis hoofdzakelijk steunt op het plan der werken dat zijn naam en handtekening draagt; dat dit nochtans op zichzelf de kwestieus overeenkomst, die verweerder ontkent, niet bewijst;

Overwegende dat in ieder geval de eis ongegrond is, in zover hij betrekking heeft op de som van 10.000 fr. wegens winstderving;

Overwegende inderdaad dat, blijkens het aangetekend schrijven door aanlegger in datum van elf september 1964 gericht aan verweerder, aanlegger de overeenkomst, voor zover deze bestaan heeft, als beëindigd heeft beschouwd en hij deze gelegenheid enkel erelonen heeft gevorderd zonder gewag te maken van winstderving of daaromtrent voorbehoud te maken;

Overwegende dat, voor wat betreft het bestaan der overeenkomst en de erelonen, aanlegger het bewijs door alle rechtsmiddelen aanbiedt van enkele feiten, die, moesten zij bewezen worden, de eis kracht zouden bijzetten; dat het dan ook past aanlegger tot deze bewijsvoering toe te laten;

Gezien art. 2, 30 tot 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Om deze redenen:

De Rechtbank, zetelende in handelszaken;

Uitspraak doende op tegenspraak;

Verklaart de eis ongegrond voor zover hij strekt tot het bekomen van een bedrag van tien duizend frank wegens winstderving;

En alvorens verder uitspraak te doen:

Machtigt aanlegger door alle middelen van recht, getuigen inbegrepen, te bewijzen dat:

1) de heer Ulrix de partijen heeft samengebracht en dat er verschillende besprekingen plaatsvonden;

2) Ulrix zich niet aangeboden heeft als architect;

3) het ereloon werd vastgesteld op 8%;

Behoudt aan verweerder het tegenbewijs dezer feiten voor;

Stelt de heer plaatsvervangende rechter Xavier Claessens aan om over te gaan tot het verhoor der getuigen; Behoudt de kosten voor.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST-NIKLAAS

Kortgeding. — 21 juni 1965.

Voorzitter: M. Elewaut.

Referendaris: M. Cloquet.

Advocaten: Mrs. Mortier en De Schrijver.

Onrechtmatige medediging. — Reclame door middel van een prijskamp. — Slaafse nabootsing. — Onrechtmatig.

Reclame door middel van een prijskamp is als algemene verkoopmethode niet vatbaar voor uitsluitende toe-eigening.

De wijze waarop die methode wordt aangewend kan niettemin een daad van onrechtmatige medediging uitmaken en verwarring stichten tussen de produkten van twee handelaars, wanneer de concurrerende handelaar, die tweede is om die methode te gebruiken, er bij het op touw zetten van zijn eigen prijskamp niet voor zorgt dat de details van het door hem aangewend procédé en die van de eerste gebruiker voldoende verschillen.

P.V.B.A. Nauman Cy Belgium t./ Van Broeck en Van de Leur.

Overwegende dat de vordering ertoe strekt:

— verweerders te horen bevelen om hun publiciteitskampagne « Grote Gratis Prijskamp Freiburg » volledig gekopieerd van de « Grote Gratis Prijskamp Naumann » van eiseres en betrekking hebbende op de verkoop van Duitse naaimachines (zoals bij eiseres) binnen de 24 uren van het tussen te komen bevelschrift te doen ophouden, en de op hun prijskamp betrekking hebbende bescheiden (formulieren, prijschecks enz.) binnen dezelfde tijd uit de omloop te trekken en geen nieuwe meer in omloop te brengen, verder de uit de omloop getrokken en in stock nog voorhanden bescheiden onmiddellijk te vernietigen;

— eiseres te machtigen zelf en op kosten van verweerders de in de handel aan te treffen bescheiden onmiddellijk te doen in beslag nemen en vernietigen;

— eiseres te horen machtigen op kosten van verweerders het tussen te komen bevelschrift te laten opnemen in een dagblad van haar keuze;

— verweerders solidairlijk te horen veroordelen tot de kosten van het geding;

Overwegende dat eiseres sinds 1963 gebruik maakt van een publiciteit die bestaat in het inrichten van gratis prijskampen opgevat als volgt:

1) de foto's van een zestal wel bekende gezichten uit de vedettenwereld worden gepubliceerd in advertentiebladen met een strook, klaar voor een antwoord, waarbij de deelnemer de voorgestelde gezichten dient te identificeren;

2) aan de winnaars wordt een check gezonden waarvan eiseres verklaart dat de waarde ervan zal afgetrokken worden van de prijs van de voorwerpen welke de winnaar bij eiseres zou kopen;

3) gezegde check wordt aan de winnaar verzonden met een begeleidingsbrief waarin de voorwaarden worden uitgelegd en de wijze waarop de check kan gebruikt worden;

4) bij gezegde begeleidingsbrief wordt een kaart gevoegd waarbij de winnaar die zich niet tot de toonzalen van eiseres kan begeven, kan vragen dat een afgevaardigde van eiseres hem een bezoek zou brengen om het uitwisselen van de gewonnen prijscheck te bespreken;

Overwegende dat een publiciteit door middel van een prijskamp als algemene verkoopmethode niet vatbaar is voor uitsluitende toeëigening;

Overwegende dat de wijze waarop gezegde methode aangewend wordt niettemin een daad van oneerlijke mededinging kan uitmaken en verwarring kan stichten tussen de producten van twee handelaars in hetzelfde artikel, wanneer de concurrerende handelaar, die de tweede is om het publiciteitsmiddel te gebruiken bij het op touw zetten van zijn eigen prijskamp, er niet voor zorgt dat de details van het door hem aangewend procédé voldoende zouden verschillen met die van de eerste gebruiker;

dat verweerders die, zoals eiseres, naaimachines verkopen, verre van dergelijke verschillen te stichten, klaarblijkend gezocht hebben een reeks door eiseres gebruikte elementen slaafs na te bootsen;

Overwegende dat verweerders namelijk, in hetzelfde advertentieblad van dezelfde stad, hun prijskamp hebben laten aankondigen, in dezelfde letters, onder dezelfde woorden «Grote gratis prijskamp (volgt het merk)» als eiseres;

dat verweerders, zoals eiseres, zes foto's voorstellen, van nagenoeg dezelfde grootte, en verbeeldende eveneens mannelijk, meestal jonge, gezichten, grotendeels van vedetten uit de wielrennerswereld;

dat na de woorden «Grote gratis prijskamp (merk)», waar eiseres laat drukken: «Wie kent ze?», verweerders schrijven: «Kent U deze vedetten?»;

Overwegende dat verweerders eveneens de checks van eiseres nabootst welke aan de winnaars worden gezonden;

dat zij aan hun check juist dezelfde afmetingen geven als die van eiseres, dat zij gezegde checks, zoals eiseres, in drie verdelen, en aan ieder vak, dezelfde afmetingen geven als eiseres;

dat verweerders, aan hun checks dezelfde waard van 2.750 fr. toekennen;

dat zij, zoals eiseres in het rechter vak laten drukken: «Deze prijscheck is geldig tot (datum)»;

dat waar eiseres in het linker vak, naast haar merk, op haar checks schrijft «Naumann naaimachines worden in 91 landen ter wereld geleverd sinds 1868» en op drie lijnen «met onze» «hartelijke» «gelukwensen», verweerders eveneens schrijven in het linker vak, naast hun merk: «Freiburg - Naaimachines worden geleverd over de ganse wereld» - «met onze» «hartelijke» «gelukwensen»;

dat verweerders ook de checks van eiseres nabootsen wanneer zij, in het middenvak links, de «aangeduide firma» met een zwarte lijn omlijsten waaronder de vermelding: «1e Kategorie», en wanneer zij rechts van het middenvak, de naam van de winnaar aanbrengen door een gelijmd etiket van dezelfde grootte;

Overwegende dat het plagiaat evenzeer merkwaardig is in het bericht dat de check begeleidt;

dat verweerders hetzelfde formaat van brief als eiseres gebruiken, dezelfde kwaliteit papier, hetzelfde aantal bladzijden (één voor het bericht, een tweede voor «enkele voorbeelden...»);

dat dit bericht bij verweerders zoals bij eiseres het merk vertoont bovenaan in de linker hoek;

dat de hoofding, begint met de woorden:

«Grote gratis prijskamp Naumann». «Wie kent ze?»;

«Grote gratis prijskamp Freiburg». «Kent U deze vedetten?»;

dat de zes foto's dan, bij verweerders zoals bij eiseres, volgen op een rij op heel de breedte van de brief; dat verweerders dan verder, op enkele woorden na, de ganse tekst van het bericht van eiseres letterlijk overnemen;

dat bijvoorbeeld, voor de eerste helft van de brief, de volgende tekst letterlijk wordt overgenomen;

«Goed Nieuws,

» Aan de Prijswinnaars van de Grote Prijskamp ...

» Waarde deelnemer,

» Het is ons een groot genoegen U te kunnen mededelen dat U een der gelukkige Prijswinnaars zijt van de Grote gratis Prijskamp ...

» Gezien de enorme deelname en het groot succes van deze Prijskamp (hebben - hadden) de directie der (Merk) en de Organisatoren van deze Prijskamp besloten het aantal prijzen te verhogen. We wensen U proficiat dat U tussen dit groot aantal deelnemers een der Prijswinnaars van 1e Kategorie zijt. Als prijs ontvangt U bijgaande waardevolle Prijscheck... Deze Prijscheck is uit te wisselen tot...»;

Overwegende dat gans de rest van het bericht op dezelfde meest slaafse wijze, woord voor woord, door verweerders werd afgeschreven van de tekst eerst door eiseres opgesteld;

Overwegende dat de bijlage gevoegd bij de brief om voorbeelden te geven van de prijsverminderingen waartoe de check kan gebruikt worden, eveneens krioelt van vermeldingen in de bijlage van eiseres geput en hiervan letterlijk afgeschreven;

Overwegende dat het bericht van verweerders ook het bericht van eiseres letterlijk copieert wanneer het zegt: «De winnaars die niet naar onze toonzalen kunnen komen hoeven slechts bijgaande kaart in te vullen en ons terug te sturen. Onze afgevaardigde zal U thuis alle inlichtingen komen verstrekken.»;

Overwegende dat de kaart welke aldus bij de brief wordt gevoegd door verweerders, juist dezelfde kleur, hetzelfde formaat, dezelfde verdeling, dezelfde letters en identiek dezelfde tekst vertoont als de kaart eerst door eiseres uitgewerkt;

Overwegende dat verweerders door hun cynische nabootsing van het werk, de organisatie en de gedachten, de teksten en de concrete vormen door eiseres

aan haar publiciteitscampagne gegeven, verwarring stichten tussen hun produkten en de produkten van eiseres;

Overwegende dat Wij niet bevoegd zijn om andere maatregelen dan de ophouding te bevelen (Fredericq, II, nr. 142; Van Ryn, I, 234; Brussel, 11 mei 1959, Pas., II, 158; Com. Brux., 11-4-1963, Ing. Cons., p. 385);

Om deze redenen:

Verklaren de vordering ontvankelijk en gegrond, dienvolgens beveelt aan verweerders hun hierboven beschreven publiciteitscampagne onmiddellijk op te houden;

Verwijst verweerders in de kosten van het geding.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE OOSTENDE

1e Kamer. — 10 juni 1965.

Voorzitter: M. Vandendriessche.

Referendaris: M. Six.

Advocaten: Mrs. Brondel en Ampe.

Verzekeringen. — Verplichte verzekering van motorvoertuigen. — Vervanging van een auto. — Termijn om de verzekeraar te verwittigen. — Ongeval voordat de termijn verstreken is. — Toepassing op de wet van 1 juli 1965 van het door de wet van 25 juni 1964 uitgebreide begrip «diefstal».

Als de polis bepaalt dat bij overdracht van het verzekerde motorvoertuig met onmiddellijke vervanging ervan door een ander, het verzekeringscontract behouden blijft mits de verzekeraar binnen acht dagen verwittigd wordt, geldt de verzekering voor het voertuig waarmee één dag na de vervanging een ongeval wordt veroorzaakt, ook al was de verzekeraar nog niet ingelicht; zelfs na acht dagen zonder verwittiging zou het verval trouwens niet tegenover het slachtoffer kunnen worden opgeworpen.

De definitie van de wet van 25 juni 1964 die het begrip diefstal uitbreidt tot de bedrieglijke wegneming van een zaak om er een tijdelijk gebruik van te maken, geldt ook voor het begrip diefstal in de bepalingen van de wet van 1 juli 1956. De wet van 25 juni 1964 heeft echter geen terugwerkende kracht en is niet interpretatief.

Opstaete t./ N.V. Patroonkas.

Overwegende dat het stilstaand voertuig van de verzoeker op 16 februari 1964 werd aangereden door de wagen behorend aan zeker Chabeau René, bestuurd door diens zuster Chabeau Agnes;

Bij vonnis van de politierechtbank te Oostende, van 9 oktober 1964, werd Agnes Chabeau veroordeeld om aan eiser, toen burgerlijke partij, een bedrag van 47.892 fr. te betalen;

De eiser, die dit vonnis omwille van de insolventie van Agnes Chabeau niet kon ten uitvoer brengen, spreekt nu de verzekering van de eigenaar van het voertuig aan;

De verwerende vennootschap besluit, in hoofddorde, tot het niet bestaan van enig verzekeringscontract over het

betrokken voertuig op het ogenblik der aanrijding; subsidiair, voert ze aan niet te moeten tussenkomen omdat Agnes Chabeau zich door middel van diefstal van het voertuig van haar broeder had meester gemaakt;

I. Over het bestaan der verzekering.

Overwegende dat Chabeau René op de dag van het ongeval regelmatig bij de verweerster verzekerd was betreffende een vrachtwagen Ford; deze wagen was op de dag vóór het ongeval (d.w.z. op 15-2-64) verkocht geworden; de nummerplaat van de vrachtwagen werd zonder verdere formaliteiten aangebracht op een inmiddels door Chabeau aangeschafte tweedehandspersonenwagen Citroën, waarmede de aanrijding plaatsgreep;

Overwegende dat artikel 33 van de verzekeringspolis bepaalt dat bij de overdracht van een verzekerd voertuig met onmiddellijke vervanging door een ander, het contract behouden blijft mits daarvan aan de maatschappij mededeling te doen binnen de acht dagen;

Overwegende dat deze bepaling duidelijk is en Chabeau René beslist verzekerd was voor het nieuw aangeschafte voertuig, gezien hij nog in de termijn was om zijn verzekeraar van de vervanging in te lichten;

Daarbij, zelfs moest toen reeds de termijn van acht dagen verstreken geweest zijn, dan nog zou de verzekeringsmaatschappij het verval niet kunnen opwerpen tegenover het slachtoffer (Beroep, Gent, 4 mei 1961, B. Ass., 1962, p. 676; Van Gompel, Les conséquences de la cession du véhicule et de son remplacement éventuel en assurance R.C. automobile obligatoire, B.A., 1962, p. 594);

II. Over de «diefstal».

De verweerster houdt vol dat de auto Citroën door Chabeau Agnes werd ontstolen, zodat de verzekering niet gehouden is ingevolge artikel 3 van de wet van 1 juli 1956;

Overwegende dat partijen het eens zijn dat Chabeau Agnes, die zonder medeweten van haar broeder, met diens wagen wegreed, dit niet deed met het inzicht zich dit voertuig toe te eigenen, doch enkel om een toertje te maken;

Overwegende dat de eiser meent dat de omstandigheden waarin Chabeau Agnes in tegenwoordigheid van haar broeder de contactsleutel van bewuste wagen nam en het voertuig dan in gang bracht, elke bedrieglijke wegname uitsluit, en dat daarbij de wet van 25 juni 1964 die het begrip diefstal uitbreidt tot de bedrieglijke wegname van een zaak van een ander met het inzicht er een tijdelijk gebruik van te maken, op onderhavig geval niet toepasselijk is;

Overwegende dat men het eens is om het woord «diefstal», gebruikt in artikel 3 van de wet van 1 juli 1956 dezelfde betekenis te geven als deze van artikel 461 van het Strafwetboek;

Overwegende dat — op het ogenblik van het ongeval — artikel 461 S.Wb. niet toepasselijk was wanneer de wegname slechts het tijdelijk gebruik beoogde (Cf. Cass. 8-1-1940, Pas. 1940, I, 7; Cass. 16-11-1959, B.A. 1960, blz. 143);

Dergelijke tijdelijke wegname, zelfs met bedrieglijk inzicht, was geen «diefstal»; nu is ze het geworden sedert de toepassing van de wet van 25 juni 1964, en deze toepassing strekt zich uit over de bepalingen der

wet van 1 juli 1965 op de verplichte autoverzekering (Cf. Beroep, Luik, 8 januari 1965, Bull. Ass., 1965, blz. 300, betrekkelijk de wegname van een vrachtwagen op 15 en 16 augustus 1964, dus na de toepassing van de wet van 25-6-64);

Overwegende dat de verweerster ten onrechte meent dat de wet van 25 juni 1964 zou terugwerken en enkel een interpretatieve wet zou zijn;

Dat de wet van 25 juni 1964 wel degelijk een nieuwe soort van diefstal heeft in het leven geroepen, een nieuwe inbreuk (Cf. R.V.G., noot Bull. Ass., 1965, blz. 302-303) en derhalve, ingevolge artikel 2 S.Wb., niet terugwerkt;

Overwegende dat de wegname op 16 februari 1964 van het voertuig van verweersters verzekerde, door diens zuster, voor een tijdelijk gebruik (in de veronderstelling dat deze wegname bedrieglijk was), geen diefstal uitmaakte en dus niet onder toepassing valt van artikel 3 van de wet van 1 juli 1956.

III. *Over de schade.*

Overwegende dat verweerster enkel een schadebedrag van 46.292 fr. erkent volgens de tegensprekelijke expertise van 22 april 1964; het blijkt echter dat voorbehoud werd gemaakt voor de kosten van opsleping en dat de deskundigen de termijn nodig tot het aanschaffen van een nieuw voertuig op zes dagen hebben bepaald (het gold voor de eiser een totaal verlies);

De eiser bewust 250 fr. te hebben betaald voor het verplaatsen van het wrak naar een garage; dit bedrag dient bijgevoegd, evenals 6×150 , of 900 frank voor gebruiksderiving, meer nog 985 fr. registratierechten betaald op het vonnis van de politierechtbank te Oostende, d.d. 9 oktober 1964;

Om deze redenen :

De rechtbank, vonnissende op tegenspraak, na toepassing van artikel 2 uit de taalwet van 15 juni 1935, alle meerdere middelen van de partijen als ongegrond verwerpende;

Verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond; veroordeelt de N.V. Patroonkas om aan eiser te betalen : 46.292 fr. + 250 fr. + 900 fr. + 985 fr., of in totaal 48.427 fr., meer de vergoedende intresten sedert 16 februari 1964, de gerechtelijke intrest en de proceskosten, die kosten begroot op 987 fr., waarbij nog dient gevoegd het registratierecht op de minuut van het vonnis;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad niet-teenstaande hoger beroep en zonder borg.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BOEKBESPREKING

Ivo De Weerd, Het taalgebruik in het bedrijfsleven. — Commentaar bij de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966. Uitg. Vlaams Economisch Verbond - Antwerpen. 1966. (losbladig.)

Bij het verschijnen van de eerste druk van dit werk van Mr. Ivo De Weerd, hebben wij in het Rechtskundig Weekblad er de bijzondere verdiensten van onderstreept. In de wet van 2 augustus 1963 werd een nog zeer schuchtere poging gedaan om te komen tot de vernederlandsing van het bedrijfsleven. In vele middens echter stonden de wettelijke bepalingen aan allerlei kritiek bloot en dikwijls werd getracht deze bepalingen te omzeilen.

De eerste stappen die door de wetgever gezet werden op dit gebied zijn nochtans voor het vlaams zakenleven en voor de vlaamse beweging in het algemeen van het allergrootste belang. De wettelijke tekst is, jammer genoeg, niet van een verblindende duidelijkheid en het was dan ook ten eerste geboden dat een betrouwbaar commentaar deze tekst zou toelichten. Dit commentaar werd ons bezorgd door Mr. Ivo De Weerd, bijgestaan door het Comité van Advies van het Vlaams Economisch Verbond. Het feit dat dit boek reeds een tweede uitgave beleefd spreekt voor zichzelf en toont aan welke brede belangstelling voor het behandelde onderwerp aanwezig is.

In de inleiding tot de eerste druk schreef de heer H. Cappuyns, Algemeen Voorzitter van het V.E.V. dat het behandelde onderwerp niet zo eenvoudig is en dat sommigen kleine incidenten bij de toepassing van de wet opzettelijk opschroeven om de gehele wetgeving in discrediet te brengen. Dit is volkomen juist en er is des te meer reden zich stipt en nauwkeurig aan de wet te houden.

Het boek van Mr. Ivo De Weerd beantwoordt aan alle vereisten en vormt een solied en grondig commentaar van de wettelijke regeling, hoofdzakelijk gesteund op de parlementaire werkzaamheden.

De tweede uitgave die thans verscheen, stelde de auteur in de gelegenheid in het boek de verschillende beslissingen van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht te verwerken, zodat deze nieuwe druk daardoor veel vollediger werd dan de eerste.

Het Vlaams Economisch Verbond dat de uitgave van dit werk heeft verzorgd, heeft het gelukkig initiatief genomen het boek op losse bladen uit te geven wat steeds de aanvulling toelaat nl. met jurisprudentie van de V.C.T.

Het werk bevat een nuttige reeks bijlagen nl. de wettelijke teksten, uittreksels uit de parlementaire werken, formules en jurisprudentie van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht.

Het boek van Mr. De Weerd zal de betrouwbare basis blijven voor alle betwistingen die zich zullen voordoen in verband met de toepassing van de wet op de vernederlandsing van het bedrijfsleven.

Het lijkt geen twijfel dat, niettegenstaande de mogelijkheid tot voortdurende aanvulling, dit boekje nog meerdere drukken zal beleven.

R.V.

Jan Steyaert, Arbeidsreglement. — Algemene Praktische Rechtsverzameling. — Brussel, Huis Larcier, 1966. — 35 blz.

De Vlaamse Juristen maken met dankbaarheid gebruik van de verschillende tractaten die de heer Jan Steyaert, reeds in Algemene Praktische Rechtsverzameling heeft

doen verschijnen betreffende het Arbeidsrecht. Hij heeft hierdoor bewezen een uitmuntend specialist te zijn op dit gebied en de verhandelingen die hij schreef putten de stof werkelijk volledig uit.

Thans werd een nieuwe korte studie van zijn hand gepubliceerd betreffende het arbeidsreglement.

Dit nieuw werkje geeft hoofdzakelijk een studie van de nieuwe wet van 8 april 1965, die de vroegere wetgeving op dit stuk aanzienlijk heeft gewijzigd.

In zijn beknopt bestek geeft dit werkje een voortreffelijk overzicht van al wat op het arbeidsreglement betrekking heeft. De stof werd bijgehouden tot 1 september 1966.

Na een korte historiek onderzoekt de auteur het toepassingsgebied van de nieuwe wet, de mogelijkheid tot wijziging van het arbeidsreglement, in verband met de activiteit van de ondernemingsraad en verder de bekendmaking ervan. Een afzonderlijk hoofdstuk wordt gewijd aan de verplichte vermeldingen die steeds in het arbeidsreglement moeten voorkomen ingevolge talrijke wetten en besluiten en het boek wordt besloten met beschouwingen over de tuchtregeling in de onderneming, het toezicht en de strafbepalingen.

Deze verhandeling voldeed op gelukkige wijze de vroeger publicaties van de auteur, die gezamenlijk reeds een kleine encyclopedie uitmaken van het arbeidsrecht.

R.V.

EUROPEES RECHT

Multilateraal verdrag tot voorkoming van dubbele belasting.

Op 8 en 9 november heeft het Comité van de hoofden der nationale belastingadministraties te Brussel een bijeenkomst gehouden onder voorzitterschap van de directeur generaal voor de Concurrantie, de heer Verloren van Themaat. De bijeenkomst was hoofdzakelijk gewijd aan de vraagstukken verband houdende met de voorkoming van dubbele belasting binnen de EEG. Erkend werd dat door een multilateraal verdrag in beginsel dubbele belastingen binnen de EEG kunnen worden voorkomen. De originaliteit van deze methode brengt echter mee dat de gevolgen, vooral in verband met het multilaterale karakter van het verdrag, thans nog niet geheel kunnen worden overzien. Werkgroep V « Internationale fiscale vraagstukken » zal dit bijzondere aspect nader bestuderen.

Over de materiële inhoud van het verdrag werd uitvoerig van gedachten gewisseld. Werkgroep V heeft de nodige voorbereidende werkzaamheden verricht; uitgaande van het modelverdrag van de OESO, heeft zij de tekst voor de meeste artikelen van een multilateraal verdrag opgesteld.

Een eerste reeks vraagstukken, die op het niveau van de deskundigen niet konden worden opgelost, werd door de hoofden van de nationale belastingadministraties besproken. Het betreft hier enige specifieke problemen met betrekking tot de omschrijving van het begrip « vaste inrichting » en de behandeling van dividenden uit deelnemingen, octrooirechten, interest enz.

Alle delegaties hebben ertoe bijgedragen, de open gebleven vragen in aantal en betekenis aanzienlijk te beperken, zodat kon worden geconstateerd dat de gekozen methode en de voorbereidende werkzaamheden van de deskundigen in bijzondere mate aan de verwachtingen hebben voldaan.

WETGEVING

Wetsvoorstel

tot wijziging van de artikelen 316, 317 en 318 van het Burgerlijk Wetboek waarbij de procedure tot ontkenning van het vaderschap wordt geregeld.

Toelichting

Dames en Heren,

De termijn voor het aanvaarden van een procedure tot ontkenning van vaderschap wordt, naar gelang van de gevallen, door de artikelen 316 en 317 van het Burgerlijk Wetboek op één of twee maanden vastgesteld.

De rechtsvordering tot ontkenning moet echter worden ingesteld tegen een voogd ad hoc die, overeenkomstig artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek, aan het kind moet worden toegevoegd. De voogd ad hoc moet door de familieraad worden benoemd. Doorgaans zijn de in de artikelen voorzien in de mogelijkheid om een buitengerechtelijke akte van ontkenning te verlenen tegen de moeder alleen, in afwachting dat de voogd ad hoc wordt aangesteld. Inge-316 en 317 bepaalde termijnen te kort, zodat artikel 318 volge die buitengerechtelijke akte kan de termijn tot dagvaarding met een maand worden verlengd.

In een groot aantal rechtsvorderingen tot ontkenning moet die buitengerechtelijke akte derhalve worden aangewend. Die procedure is overbodig. Het ware eenvoudiger alle termijnen met een maand te verlengen en de mogelijkheid van een buitengerechtelijke akte af te schaffen.

De problemen in verband met de staat van de personen mogen ongetwijfeld niet lang zonder oplossing worden gelaten. Maar het heeft geen zin een te korte termijn te stellen, en tevens de mogelijkheid te bieden om die termijn door middel van een afwachtingsprocedure in de meeste gevallen te verlengen.

Praktisch gezien, zal de familieraad binnen de thans gestelde termijnen worden bijeengeroepen, zodat de moeder op de hoogte is van de bedoelingen van haar echtgenoot. Bovendien brengt een periode van één maand geen enkel rasico met zich in een dergelijke procedure.

E. Charpentier

Wetsvoorstel

Artikel 1.

In de artikelen 316 en 317 van Burgerlijk Wetboek worden de termijnen van een maand op twee maanden en de termijnen van twee maanden op drie maanden gebracht.

Artikel 2.

Artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen door de volgende tekst:

« De ontkenning door echtgenoot of zijn erfgenamen wordt voor het gerecht gebracht door een rechtsvordering, ingesteld tegen een aan het kind toe te voegen voogd ad hoc en in tegenwoordigheid van de moeder van het kind ».

15 december 1966.

Wetsvoorstel tot verdubbeling van alle termijnen van het beroep in strafzaken.

Toelichting

Dames en Heren,

In strafzaken zijn de termijnen van beroep tegen de rechterlijke beslissingen zo kort, dat de toestand niet langer verenigbaar is met het ingewikkeld karakter van de behandelde zaken.

Vooreerst stelt men vast dat de zaken, waarover door de Hoven en Rechtbanken uitspraak gedaan wordt, het gevolg zijn van uiteenlopende feiten, die aanleiding geven tot een inbreuk, waarvan men de daaruit voortvloeiende schade dient te beoordelen. Meestal zijn de terechtzittingen in strafzaken gewijd aan verkeersongevallen, en het komt erop aan de door verschillende personen gepleegde feiten te onderzoeken en niet meer, zoals in de meeste zaken die door de strafrechtelijke rechtscolleges in de vorige eeuw werden behandeld, de enige daad, door een afzonderlijk optredende persoon of door verscheidene in gemeen overleg handelende personen gepleegd.

Ook het becijferen van de door de slachtoffers geleden schade is vaak zeer ingewikkeld, want dit omvat niet alleen het materiële en morele nadeel, de materiële schade, maar bovendien het verhaal van derden die aan bepaalde slachtoffers gehele of gedeeltelijke schadeloosstelling verleend hebben op grond van de gemeenrechtelijke wetgeving, van een verzekeringspolis van gemeen recht of ter voldoening aan de wet op de arbeidsongevallen.

Ten derde moeten de uitgewezen vonnissen voortaan bestudeerd worden — iets wat op zichzelf reeds ingewikkeld is, zoals wij juist zegden — niet enkel meer door de beklagde of burgerlijke partij en hun advocaten, maar ook door derden die een rechtstreeks of onrechtstreeks belang bij het geschil hebben, en met name de verzekeringsmaatschappijen.

Het wordt dan ook uiterst moeilijk, een ingewikkeld vonnis te bestuderen en alle adviezen in te winnen waarvan de noodzaak zich opdringt, binnen het te korte tijdsbestek van tien dagen dat, in't algemeen, in het Wetboek van Strafvordering bepaald wordt.

Ten vierde wordt het tijdsbestek waarover de belanghebbenden beschikken nog ingekort, enerzijds door het stelsel van aflevering van fotocopieën, dat het werk van de griffies vergemakkelijkt maar de aflevering vertraagt, en anderzijds door de invoering van de 5-dagenweek in de verzekeringsmaatschappijen en in de ondernemingen die vaak belanghebbende partij zijn als burgerlijk verantwoordelijk voor de door hun aangestelde begane overtredingen.

Het is dus wenselijk de bij de rechtspleging in strafzaken ten opzichte van de particulieren bepaalde tijdsbestekken in een belangrijke mate te verlengen.

Ingevolge de overvloed van de te behandelen zaken is het eveneens aangewezen het werk van de Parketten te vergemakkelijken door, in dezelfde mate, de tijdsbestekken te verlengen die betrekking hebben op de rechtsmiddelen waarover het Openbaar Ministerie beschikt. Tot aan de invoering van de wet van 1 mei 1849 bedroegen die termijnen overigens twee maanden (vroeger artikel 205 van het Wetboek van Strafvordering).

Daarom ook stellen wij voor het aantal dagen, dat in

strafzaken bepaald wordt voor al de termijnen van het beroep, op het dubbele te brengen, het moge nu gaan om verzet, beroep of voorziening in verbreking.

Wij gebruiken als formule de verdubbeling van het aantal dagen, omdat de formule die bestaat in de verdubbeling van de termijn aanleiding zou geven tot tijfel wanneer er in de teksten sprake is van vrije termijn. Men zou zich in dit geval kunnen afvragen of de bijkomende dag, die voortvloeit uit het feit dat een vrije termijn geldt, eveneens met twee zou dien vermenigvuldigd te worden.

Door enkel het aantal dagen te bedoelen wordt dubbelzinnigheid uit de weg geruimd.

In de onderhavige tekst wordt het voorstel overgenomen, dat wij op 21 februari 1962 hebben ingediend.

E. Charpentier

Wetsvoorstel

Enig artikel.

In het Wetboek van Strafvordering en in alle wetten of koninklijke besluiten betreffende strafzaken, wordt ieder aantal dagen, dat de termijn van beroep uitmaakt, zowel inzake verzet als inzake beroep of voorziening in verbreking, met twee vermenigvuldigd.

15 december 1966.

MEDEDELINGEN

Vrije Universiteit te Brussel.

Brussel, 17 januari 1967.

De Vrije Universiteit te Brussel meldt de vacature van het volgende college van de Faculteit der sociale, politieke en economische wetenschappen:

— « Economische politiek (planning) », nederlandse taal (30 u.) (1ste en 2de licentie in de economische wetenschappen, voor de studenten die de wiskundige richting en niet-wiskundige richting kiezen).

De aanvragen der kandidaten met curriculum vitae, dienen voor 28 februari 1967 aan de Heer Rector van de Universiteit, F.D. Rooseveltlaan, 50, te Brussel 5 toegestuurd.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

TIJDSCHRIFTEN

Arresten en Adviezen van de Raad van State : jg. 1965 :

Tabel 1965.

Tijdschriften voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht : jg. 1966 - nr. 6 :

De Ruyter A.C., Een nieuw reglement van orde voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal. — Maes R., Overzicht van de inrichting van de openbare dienst der gasvoorziening. — Saey P., De ruimtelijke ordening in haar verhouding tot de aardrijkskunde en de wetenschappen van het woongebied van de mens. — Van Impe H., De verhouding der machten in de moderne Staat. — Vandendriesche S., De problematiek van het algemeen beheer in de sociale zekerheid.

Nederlands Juristenblad : jg. 1967 - nr. 2 :

Funke A.P., De voorgestelde regeling van de relatieve bevoegdheid inzake echtscheiding, scheiding van tafel en bed en huwelijksontbinding na vijf jaar scheiding van tafel en bed. — De Lathouder H. A., Pseudo wetgeving voor vissersschepen. — Dorrestein Th. H. J., Problemen rond het container-vervoer. — Rummelink J., Aftrek van voorarrest.

Nederlands Juristenblad : jg. 1967 - nr. 3 :

Schenk W., Het wetsontwerp tot wijziging van art. 40 a der Ontheeningswet. — Loeff J.A.L., In memoriam Mr. J.T. Asser. — Scheffer J.W., De voorgestelde wijziging van de Ontheeningswet. — Verkorte inhoud van de toespraak gehouden door Minister van Justitie, Mr. A.A.M. Struycken, bij de installatie van de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken op 4 januari 1967. — Hulsman L.H.C., Antwoord aan Mr. Langemeijer, met naschrift van Langemeijer G.E. — Wessel J. Een betreurenswaardige bijdrage!. — Polak J., Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie : jg. 1966 - 4934 :

Zeijlemaker J.B., De onderneming (I). — Kollewijn R.D., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak : Internationaal Privaatrecht (XI).

Rechtsgeleerd Magazijn Themis : jg. 1966 - nr. 5/6 :

Drion H., Bewijzen in het recht. — Ubbink J.B., Het be-

wijs in de natuurwetenschap. — Wiersma K., Bewijzen in het burgerlijk geding. — Enschedé Ch. J., Bewijzen in het strafrecht. — Kan J.M., Bewijzen in het administratief recht. — Tammes A.J.P., Het bewijs in het internationale proces. — Froentjes W., Toepassing van natuurwetenschappen bij het juridisch bewijs.

Sociaal Economische Wetgeving : jg. 1966 - nr. 10/11 :

Bebr. G., Acts of representatives of the governments of the member states. — Schermers H.G., Besluiten van de vertegenwoordigers der lid-Staten ; Gemeenschapsrecht ? — Pescatore P., Remarques sur la nature juridique des « décisions des représentants des états membres réunis au sein du conseil ».

Journal des Tribunaux : jg. 1967 - nr. 4559 :

Kerkpatrick J., L'acte par lequel la victime d'un accident renonce, contre paiement d'une indemnité, à toute prétention complémentaire. — Bruyneel A., Les changements de prénoms. Considérations « de lege ferenda » (suite et fin).

Recueil Dalloz Sirey (Parijs) : jg. 1967 - nr. 3 :

Giverdon C., Le décret nr. 65-872 du 13 octobre 1965 relatif à la mise en état des causes et la procédure par défaut.

Oesterreichische Zeitschrift für Offentliches Recht : jg. 1966 - nr. 3-4 :

Kelsen H., Rechtswissenschaft oder Rechtstheologie ? — Melichar E., Die Freiheitsrechte der Dezember-Verfassung 1867 und ihre Entwicklung in der reichsgerichtlichen Judikatur. — Kröll M., Demokratie und Volonté générale. — Knitel H.G., Les délégations du Comité international de la Croix Rouge. — Kneuker R.F., Die Vereins- und Versammlungsfreiheit in der Judikatur des österreichischen Reichsgerichtes. — Villey M., Hommage à R. Marcic. — Kriele M., Rechtspflicht und positivistische Trennung von Recht und Moral.

Northwestern University Law Review : jg. 1966 - nr. 5 :

Loomis Ph. A., Recent Activity at the Securities and Exchange Commission. — Beckstrom J.H., Destruction of Documents with Federal Antitrust significance. — Harding G.W., Refusal to Sell as a Method of Enforcing Resale Price Maintenance-British Experience and Legislative Restriction.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"